

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvae Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1615

Ad Marciam de consolatione

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-466](#)

L. ANNÆI SENECAE¹⁰⁵
AD MARCIAM
DE CONSOLATIONE
LIBER VNVS.

ARGUMENTVM ET ORDO.

B **M**ARCIA gratiosa & diues matrona, ut appareat: filia A. Cremutij Cordi, viri à studijs scriptisque etiam inclyti. Filium habuit, qui iam grandior obiit, maritus, pater & sacerdos: triennium autem iam ibat (ex Cap. 1. in fine) ab eius morte. Itaque argumentor, hoc Scriptum editum initio Claudiani temporis, nec antè. Nam sub Tiberio auctum Metilium hunc (ita vocabatur) hominibus, vix probabile: sub Cao igitur, qui & alia acta Tiberij rescidit, & nominatim A. Cremutij Cordi scripta lectitari permisit. Quod eodem isto Cap. 1. quoque tangitur: neque igitur antè potuit hac Consolatio edi, præsertim inueterato dolore, ut loquitur, triennali illo lapsu. Tmò benè consideranti, sub Claudio, & post exsilium fortasse hæc scripta censeantur. In paruo est. ipse libellus inter insigne, et si adulazione fæminea hand expers. Duæ partes sunt. priore laudat illam, & à suo atque alienis deinde Exemplis solatur: usque ad Cap. vi. Posteriore ad Rationes transit, & primam illam communem, luctu nihil profici: tum secundum Naturam eum non esse, sed à mollitie nostrâ, & incogitantia, quod que fieri possunt futura non prouidemus. Iterum deinde Exempla virorum, & mulierum. Tum ad sortem conditionemque nascendi transit, cui mors annexa: usque ad Cap. xix. Ibi Dilemma inserit, Nec matri, nec ipsi male factum. De matre, breuiter: gratiosa est, nec nisi opinione vexatur. De filio, pluribus: in quiete est, & casibus, vitijque ereptus. Quid si ad ista in tam corruptâ ciuitate, iuisset? Tempestate igitur subductus: & Patris deinde (Cremutij) persona inducitur filiam solantis & erigentis, & magno ore ad supera illa, & cœli spectacula, vocantis.

CAPVT PRIMVM.

D **N**isi te,¹ Marcia, scirem tam longè ab infirmitate mulieris animi, quam à ceteris vitijs recessisse, & mores tuos velut antiquum aliquod exemplar aspici: non auderem obuiam ire dolori tuo, cui viri quoque libenter harent & incubant. nec spem conceperem, tam² iniquo tempore, tam³ inimico iudice, tam⁴ inuidioso crimen, posse me efficere, ut fortunam tuam⁵ absolueres. Fiduciam mihi dedit exploratum iam robur animi, & magno experimento approbata virtus tua. Non est ignotum, qualem te in personam patris tui gesseris: quem non minus quam liberos dilexisti: excepto eo, quod non optabas⁶ superstitem. nec scio an & optaueris. Permittit enim sibi quedam &⁷ contra bonum morem magna pietas.⁸ Mortem A. Cremutij Cordi, parentis tui, quantum poteras, inhibuisti. Postquam tibi⁹ aperuit, inter¹⁰ Seianianos satellites¹¹ illam vnam patere seruitutis fugam, non fauisti consilio eius, sed dedisti manus victa, fudistiique¹² lacrimas clam, & geinitus deuorasti quidem, non tamen hilari fronte texisti: & hoc illo saeculo, quo magna pietas erat,¹³ nihil impiè facere. Ut verò aliquam

aliquam occasionē¹⁴ mutatio temporum dedit: ingenium patris tui, de quo sumptum A erat supplicium, in usum hominū reduxisti, & à verā illum vindicasti morte, ac restituisti¹⁵ in publica monumenta libros, quos vir ille fortissimus¹⁶ sanguine suo scripsérat. Optimè meruisti de Romanis studijs: magna illorum pars arserat. optimè de posterris: ad quos veniet incorrupta rerum fides, auctori suo magno imputata. optimè de ipso: cuius viget vigebitque memoria, quamdiu fuerit in pretio Romana cognosci; quamdiu quisquā erit, qui reuerti velit ad acta maiorum; quamdiu quisquam, qui velit scire, quid sit vir Romanus; quid subactis iam ceruicibus omnium, & ad Seianianum iugum adactis,¹⁷ indomitus sit homo, ingenio, animo,¹⁸ manu liber. Magnum mehercule detrimentum resp. ceperat, si illum ob¹⁹ duas artes pulcherrimas in obliuionem coniectum, eloquentiam & libertatem, non eruisse. Legitur, floret, in manus hominum, in pectora receptus, vetustatem nullam timet. At illorum carnificum citò scelera, quibus solis memoriam meruerunt, tacebuntur. Hæc magnitudo animi tui vetuit me ad sexum tuum respicere: vetuit ad vultum, quem²⁰ tot annorum continua tristitia, ut semel obduxit, tenet. Et vide quām non surrepam tibi, nec²¹ furtum facere affectibus tuis cogitem. Antiqua mala in memoriam reduxi. & vis scire hanc quoque plagam esse sanandam?

C O M M E N T A R I V S.

CAP. I. I. MARCIA.] Vnde hoc enim nomen, quāras. Nam pater A. Cremutius Cordus. Puto adoptione igitur immutasse, ab auunculo aut materno cognato adsumptam.

2. IN IQVO TEMPORE.] Quia dolor iam vetus quidem, sed qui in hac feminā (præter communem morem) vires & eo sumpsérat, & iam verterat quasi in naturam. Itaque præoptasset (in fine huius capitī) primis temporibus ad curationem accedere: nunc vehementius contra inueterata pugnandum est.

3. INIMICO IVDICE.] Ipsā te. que odisti & auersaris solantes.

4. INVIDIOSO.] Ablati talis filij, & in flore aui.

5. ABSOLVERES.] Quam assidue nunc accusas.

6. SVPERSTITEM.] Nec enim solet, & contrā sunt parentum vota. Mater in Terentio:

Ita mihi atque huic (patri) sis superstes.

Apud Senecam patrem, lib. IX. Controu. Ita oculos meos filij manus operant. Controu. v. Ita mihi superstite filio mori liceat. Noster Consol. ad Helu. cap. XVI. Deos oro, contingat hunc nobis habere superstitem.

7. CONTRA BONVM.] Iam dixi, de bono vulgatoq; more, ex lege naturae. Infrā, cap. x. Omnes nostros, quos superstites, lege nascenti, optamus. Siquis aliter, videbatur in culpā. Valerius lib. v. ca. IX. in personā filij: Tu verò pater viue, & si tam obsequens es, vt hoc precari filio permittas, me quoque exsupera. Adde infrā, cap. XVII.

8. MORTEM.] Quam sponte sumebat. infrā, cap. XXII.

9. APERVIT.] Mei, apparuit.

10. SEIANIANOS.] Qui à Seiano submissi. male scripti, Sillanianos.

11. ILLAM VNAM.] Mortem spontaneam, cum durior immineret & à carnifice. Fugiebat igitur servitatem, & ne arbitrio ac ludibrio inimicorum morereretur.

12. LACRIMAS CLAM.] Scripti omnes, palam:

sed illud sententia tenet. Lacrimas abscondit. vel ne patri dolorem adderet; vel quia sub tyrannide illâ nec iutum.

13. NIHIL IMPIE.] Ut quidam sub Tiberio, qui & patres palam accusarunt: quid, qui occulte detulerunt, premij aut propera hereditatis spe?

14. MVTATIO TEMP.] Sub Caligulā. qui alia Tiberij acta rescidit, & nominatim A. Cremutij Coradi scripta requiri, & lectori permisit: in Suetonio, cap. XVI. Significat noster, adiuente filiā hoc factum.

15. IN PUBLICA MON.] In bibliothecas. in quibus mansere, & Fragmenta nunc quoque exstant apud Senecam patrem, in Suasoriā, An deprecetur Antonium Cicero.

16. SANGVINE SVO.] Nempe quia sanguine suo & vitâ scriptos eos luit. Argumentum porrò eorum Ciulia bella: etiam illud Philippense, in quo Brutum Caſſiūq; laudauerat, vt ultimos Romanorum. Sub Augusto scripserat, & illo audiente recitata ac tolerata, in Tiberij cap. LXI. Suetonius notat. Qui idem eum citat, Augusti cap. XXXV.

17. INDOMITVS.] Ipse Cremutius.

18. MANV LIBER.] Scriptione & stilo.

19. DVAS ARTES.] Cum libris aliquot partes eligam: nec libertas bene inter artes censematur.

20. TOT ANNORVM.] Non exprimit, sed multos fuisse locutio ostendit. Sanè haud minus XV. aut XVI. quia obiit Cremutius anno DCCLXXVIII. hec autem scripta esse non possunt, nisi sub Caio, aut potius in iuriis Claudianis. Argumento, quod de filio mox dicet, annum tertium à morte eius ire: at illé iam grandior, sacerdos, maritus, pater duorum liberorum. Nec sanè probabile à Tiberio eum honore auctum: si ergo ab alio, à Caio: at à morte eius triennium, ergo necessario sub Claudio, haec scripta.

21. FVRTVM.] Ita libri. explico: non clām aut astu insinuare me statui, & in pectus admissus quasi furto & insidijs dolorem tollere. Palam cum ibo expugnatum. Furta pro Insidijs & dolo, crebrum Latinis. Aly substituerunt, Fucum: sed fucum.

22. OSTEN-

A dam? ²² ostendi tibi què magni vulneris cicatricem. Alij itaque molliter agant, & blandiantur: ego configere cum tuo mærore constitui, & defessos exhaustosque oculos, si verum audire vis, magis iam ex consuetudine, quam ex desiderio fluentes, continebo. si fieri potuerit, fauente te remedij tuis; sin ininùs, vel inuitâ. ²³ teneas licet & amplexeris dolorem tuum, quem tibi in filij locum superstite fecisti. Quis enim erit finis? omnia in superuacuum tentata sunt. fatigatae ²⁴ allocutiones amicorum; auctoritates magnorum & affinium tibi virorum; studia, hereditarium & paternum bonum, surdas aures, irrito ac vix ad breue in occupationem proficiente solatio, transeunt. Illud ipsum naturale remedium temporis, quod maximas ærumnas quoque componit, in te vnâ vim suam perdidit. Tertius iam præterijt annus, cum interim nihil ex primo illo impetu cecidit, renouat se, & corroborat quotidie luctus: & iam sibi ius morâ fecit, eoque adductus est, ut putet turpe desinere. Quemadmodum omnia vitia penitus insidunt, nisi dum surgunt, oppressa sint: ita quoque hæc tristia & misera, & in se sequentia, ipsâ nouissimè acerbitate ²⁵ pascuntur, & fit infelicitis animi praua voluptas dolor. Cupissem itaque primis temporibus ad istam curationem accedere. leuiore medicinâ fuisse oriens adhuc restinguenda vis: vehementius contra inueterata pugnandum est. Nam vulnruum quoque sanitas facilis est, dum à sanguine recentia sunt: tunc & vruntur, & ²⁶ in altum reuocantur, & digitos scruntantium recipiunt. vbi corrupta in malum vlcus vertunt, difficilius curantur. Non possum nunc per obsequium, nec molliter ²⁷ assequi tam durum dolorem: frangendus est. Scio, à præceptis incipere omnes qui monere aliquem volunt, & in exempla desinere: mutari hunc interim morem expedit. Aliter enim cum alio agendum est. quosdam ²⁸ ratio dicit: quibusdam nomina clara opponenda sunt, & auctoritas, quæ ²⁹ liberum non relinquat animum ad ³⁰ speciosa stuporem. Duo tibi ponam ante oculos maxima, & sexus & sæculi tui, exempla: alterius fæminæ, quæ se tradidit ³¹ ferendam dolori: alterius quæ pari affecta casu, ³² maiore damno, non tamen dedit longum in se malis suis dominium, sed citò animum in sedem suam reposuit. Octavia & Liuia, altera soror Augusti, altera vxor, amiserunt filios iuuenes, vtraque spe futuri principis certa. Octavia Marcellum, cui & auunculus & ³³ so-
cer ³⁴ incumbere cœperat, in quem onus imperij reclinaret. adolescentem ³⁵ animo alacrem, ingenio potentem; sed & frugalitatis continentiaeque in illis aut annis aut opibus non mediocriter admirandum; paciente in laboris, voluptatibus alienum; quan-

22. OSTENDI TIBI.] Si illud vulnus coijt (& cicatricem iam videmus) cur nolis & hoc sanari?

prendere aut sistere: vi & impetu frangendus est.

CAP. II. 28. RATIO DVCIT.] Quibus præcepta conueniunt.

29. LIBERVM.] Auocet à dolore, & in se vertat.

30. SPECIOSA.] Clara illa nomina.

31. FERENDAM.] Omisssis habenis, illi regimen dedit.

32. MAIORE DAMNO.] Cur maiore? nam vtraque futurum Principem, ut addit, amisit: uterque etiam genere, & indole par, si non maior Marcellus. Quid, quod Liuia filius etiam alter superstes, Octavia nullus? itaque hac potius affecta maiore damno. Sed puto à Seneca adspectum ad etatem & annos, qui in Druso plures: atque ipse vtilior iam reip. & bellis clarus. ergo maior in eo iactura.

33. SOCR.] Augustus, despensâ ei suâ Iuliâ.

34. INCUMBERE.] Ut in fulcrum. Tacitus 1. Annal. Augustus subsidia dominationi Claudium Marcellum admodum adolescentem, & M. Agrippam parauerat.

35. ANIMO ALACREM.] Velleius: Decessit (Marcellus) admodum iuuenis, sanè, ut aiunt, ingenuarum virtutum, latusque animi & ingenij, fortunæque in quam alebatur capax.

D peisōn τε καγυσταν, θρηνωδίαν ἀφαιζοντα: Oportet in offensâ aut lapsu, non ut pueros, adhærentes & amplexantes id quod læsit, in ploratu tempus terere, sed mentem assuescere, ut quam celerrime ad medelam se vertat & correctionem casus, eu-latus omittentem.

24. ALLOCUTIONES.] Solatia, & Dauidias.

25. PASCUNTUR.] Sotion, an nostri Seneca do-
ctor? H' λύσιν παροῖς ἀνέφεραι οὐκ αἰχνεῖται, παρ-
εμένοις οὐδέως οὐκ μόνι: Dolor apud quos pascitur
& augetur, ibi & libenter & suauiter manet.

26. IN ALTVM.] Tentando & explorando. Vide-
tur enim repeii & reuocari vulnus, dum filius im-
mitetur.

27. ASSEQUI.] Suspectum est. sed explico: leni-
bus verbis non possum tamdiu præuentem dolorem

tumcumque iinponere illi auunculus, & (vita dicam) inaedificare voluisset, laturum. A Benè legerat nulli celsura ponderi fundamenta. Nullum fine, ³⁶ per omne vitæ suæ tempus, flendi gemendique fecit: nec ullas admisit voces, salutare aliquid afferentes. ne auocari quidem se passa est. Intenta in vnam rem, & toto animo affixa, talis per omnem vitam fuit, qualis in funere. non dico non ausa consurgere, sed alleuari recusans: secundam orbitatem iudicans, lacrimas omittere. Nullam habere imaginem filij carissimi voluit, nullam sibi fieri de illo mentionem. Oderat omnes matres, & in Liuiam maximè surebat: quia videbatur ad illius ³⁷ filium transisse, sibi promissa felicitas. Tenebris & solitudini familiarissima, ne ad fratrem quidem respiciens, carmina celebrandæ Marcelli memoriae composita, aliosque studiorum honores reiecit, & aures suas aduersus omne solatum clausit, à solemnibus ³⁸ officijs seducta, & ipsam magnitudinis fraternæ nimis circumlucentem fortunam exosa, ³⁹ defodit se, & abdidit. Assidentibus ⁴⁰ liberis, ⁴¹ nepotibus, lugubrem vestem non depositus: non sine ⁴² contumeliâ omnium suorum, qui-
bus saluis orba sibi videbatur.

B

Liuiam amiserat filium Drusum, magnum ⁴³ futu-
rum principem, iam magnum ducem. Intrauerat ⁴⁴ penitus Germaniam, & ibi ⁴⁵ signa Romana fixerat, ⁴⁶ ubi vix ullos esse Romanos notum erat. In expeditione ⁴⁷ victor de-
cesserat, ⁴⁸ ipsis illum hostibus ægrum cum veneratione & pace mutuâ prosequenteribus, nec optare quod expediebat audentibus. Accedebat ⁴⁹ ad hanc mortem, quam ille pro rep. obierat, ingens ciuium prouinciarumque, & totius Italiae desiderium: per quam ef-
fusus in officium lugubre ⁵⁰ municipijs colonijsque, usque in urbem ductum erat funus
⁵¹ triumpho simillimum. Non licuerat matri ⁵² ultima filij oscula, gratumque extreimi sermone in oris haurire, ⁵³ longo itinere reliquias Drusi sui prosecutæ, tot per omnem Italiam ⁵⁴ ardentibus rogis, quasi totiens illum amitteret, irritatae. Ut primùm tamen in-
tulit ⁵⁵ tumulo, simul & illum, & dolorem suum posuit: nec plus doluit quam aut hone-
stum erat, ⁵⁶ aut Cæsare, aut æquo maius. Non desit itaque Drusi sui celebrare nomen,
vbique illum sibi priuatim publiceque repræsentare, & libentissime de illo loqui, de
illo audire: cum memoriam alterius nemo posset retinere ac frequentare, quin illam
C

^{36.} PER OMNE VITÆ.] Quamdiu ergo dehinc vixit? Marcellus obiit anno Vrbis DCCXXXI. ipsa DCCXLIII. Filio ergo superstes plus undecim annos. Dio hoc tempus notauit, & Pedo ad Liuiam tetigit:

Vix posito Agrippâ tumuli bene ianua clau-
sa est,

Perficit officium funeris ecce soror.
Velle, Percipit. sed ait, vix mortuo Agrippâ, soro-
rem secutam: & sane ille obiit ipso anno ante.

^{37.} FILIVM.] Superstitem Tiberium.

^{38.} OFFICIJS.] Salutationū, conuiuorū, nuptiarū.

^{39.} DEFODIT SE.] Velut in sepulchrum. ut luci-
fuga, de quorum uno Seneca: Vatis hic situs est.

^{40.} LIBERIS.] Duabus Marcellis.

^{41.} NEPOTIBVS.] Quos ex vitaque filiâ habuit:
vide nostrum Augusti stemma.

^{42.} CONTUMELIA.] Quasi nec illos pro liberis
haberet, & in uno omnes mortui.

CAP. III. ^{43.} FVTVRVM PRINCIPEM.] Di-
xit & antè, Vtraque spe futuri Principis certa. Et de Marcello, verum est: quomodo in Druſo? & nonne
frater Tiberius anteibat? Nisi quis censem, Augustum
inclinassem magis in Drusum, vel ob ingenium mitius,
vel (qua suspicio fuit) vt suum. Sed ego vereor, ut hic
quoq; paru intentus Seneca, quod nimis sepè notamus.

^{44.} PENITVS.] Confol. ad Polybium in c. XXXIV.
Intima Germaniæ recludentem.

^{45.} SIGNA ROMANA.] Caſtra metatus.

^{46.} VBI VIX.] Ad Albitum usque progressus.

^{47.} VICTOR DECESSERAT.] Quibusdam libris,

victor, abest: & ijdem, ter cesserat.

^{48.} IPSIS ILLVM.] Oratoriè, quis credas Germa-
nos tunc sic aut mites, aut fatuos?

^{49.} AD HANC MORTEM.] Quam obiit anno
Vrbis DCCXLV. in castris astiniis, ipso Consulatu suo.

^{50.} MUNICIPIIS.] Suetonius Claud. cap. 1. Cor-
pus eius per municipiorum coloniarumque pri-
mores ad urbem deuenctum.

^{51.} TRIVMPHO.] Ob concursus & frequentiam.

^{52.} VLTIMA.] Pedo, ad Liuiam:

At miserada parentis suprema neq; oscula fixit.

^{53.} LONGO ITINERE.] Quo illo? à Ticino Ro-
mam, ojnor. Certè de Augusto, Tacitus III. Annal.
Ipsum quippe acerrimo hiemis Ticinum usque
progressum, neque abscedétem à corpore (Drusi)
simil urbem intrauisse. Si ille eosque, & illinc de-
duxit: ratio suadet vt eius coniux, & mater.

^{54.} ARDENTIBVS ROGIS.] Inanibus, & hono-
rarijs. Tacitum sic exaudi, in Funere Germanici: At-
que ubi colonia transgrederetur, pro opibus loci
vestem, odores, aliaq; funerum sollemnia crema-
bant: ubi, nisi in his honorarijs rogis?

^{55.} TUMVLO.] Mausoleo, quod Augustus sibi
suisq; struxerat in campo Martio.

^{56.} AVT CÆSARE.] Magis probo, quod in qui-
busdam: honestum erat Cæsari, aut æquum ma-
tri. Id est, non ultra quam deceret Cæsaris consortem,
aut Cæsaris (in spe) matrem. Pedo ad hunc sensum:

Quid deceat Drusi matré, matremq; Neronis
Aspice, quo surgas aspice manè toro.

^{57.} TRI-

A ⁵⁷ tristem sibi redderet. Elige itaque, vtrum exemplum putas probabilius. si illud prius sequi vis, eximis te numero viuorum; auersaberis & alienos liberos & tuos; ⁵⁸ ipsumque desiderans, triste ⁵⁹ matribus omen occurses. Voluptates honestas, permissas, tanquam parum decoras fortunæ tuæ reiiciens, ⁶⁰ inuisam habebis lucem: & ætati tuæ, quod non præcipitet te quam primùm, & finiat, infestissima eris: quod turpisimum alienissimumque est animo tuo, in meliorem noto partem, ostendes te viuere nolle, mori non posse. Si ad hoc maximæ fæminæ te exemplum applicueris, moderatius ac mitius: ⁶¹ non eris in ærumnis, nec te tormentis macerabis. Quæ enim, malum, amentia est, pœnas à se ⁶² infelicitatis exigere, & mala sua augere? Quam in omni vita seruasti, morum probitatem & verecundiam, in hac quoque re præstabis. est enim quædam & dolendi modestia: illum ipsum iuuenem ⁶³ dignissimum quiete, semper nominans, cogitansque, meliore pones loco, si matri suæ, qualis viuus solebat, ⁶⁴ hilaris, & cum gaudio occurrat.

Nec te ad fortiora ducam præcepta, vt ⁶⁵ inhumano ferre humana iubeam modo, vt ^{IV.}

B ipso funebri die oculos matris exsiccem: ⁶⁶ ad arbitrum tecum veniam: hoc inter nos quæretur, vtrum magnus esse debeat, an perpetuus dolor. Non dubito, quin ⁶⁷ Liuiæ Augustæ, quam familiariter coluisti, magis tibi placeat exemplum. Illa te ad suum consilium vocat: illa in primo feroiore, cùm maximè impatientes ferocesque sunt miseriæ, se consolandam ⁶⁸ Areo philosopho viri sui præbuit. & multum eam rem profuisse sibi confessa est: plus quam populum Romanum, quem nolebat tristem tristitiam suâ facere: plus quam Augustum, qui subducto ⁶⁹ altero adminiculo titubabat, nec luctu suorum inclinandus erat: plus quam Tiberium filium, cuius pietas efficiebat, vt in illo acerbo & defleto gentibus funere, nihil sibi ⁷⁰ nisi numerum deesse sentiret. Hic, vt opinor, aditus illi fuit, hoc principium apud fæminam ⁷¹ opinionis suæ custodem diligentissimam.

Visque in hunc diem Liuiæ (quantum quidem ego sciam, assiduus viri tui comes, cui non tantum quæ in publicum emittuntur, nota sunt, sed omnes quoque secretiores animorum vestrorum motus) dedisti operam ne quid esset, quod in te quisquam reprehenderet. Nec id in maioribus modò obseruasti, sed in minimis, ne quid faceres, cui famam, liberrimam Principum iudicem, velles ignoscere. Nec quicquam pulchrius existimo in fastigio collocatis, quam multarum rerum veniam dare, nullius petere. Seruandus itaque tibi in hac re tuus mos est, ne quid committas, quod minus aliterne factum velis. Deinde oro atque obsecro, ne te difficilem amicis, & intraetabilem ^{V.} præstes. Non est enim quod ignores, omnes hos nescire quemadmodum se gerant: loquantur aliquid coram

⁵⁷ TRISTEM SIBI.] Aſperam, infensam.

⁵⁸ IPSVMQ VE.] Forte, ipsam te.

⁵⁹ MATERIBVS OMEN.] Pro superstitione veteri, qui omina ex occursu captabant. Tu igitur orbitate sic tristis palam & afflcta, matribus eamde præfigies. Seneca pater, de mendicis debilitatis: Occurrunt nuptis omina dira. ne tales scilicet gignant. In eodem Haterius: Hic mihi viuendum, necui de nuptiis, necui de liberis cogitati, dirum omen occurram.

D ⁶⁰ INVISAM.] Meus: inuisa hærebis in luce.

⁶¹ NON ERIS.] Abest negatio scriptis. legamq: moderatius ac mitius eris in ærumnis.

⁶² INFELICITATIS.] Mei, illicitas. Possis, inflictas: sed quid opus? Pœnas à se infelicitatis exigit: qui infortunio percussus, & quia percussus se torquet & angit.

⁶³ DIGNISSIMVM.] Ita Pincianus reformaueraat, at scripti: dignissime quietum semper nominatus cogitatusque faciet, meliore. Meus autem: dignissime quietum semper nominatum cogitatumque faciet, maiore. Interpolata certò. incertò concinnabam: dignissimum quiete, quiete semper nominatum cogitatumque facies, & meliore p. loco. Filium tuum, dignum qui apud manes qui scat, talem facies, si nominas cogitasq: quiete, sine querellâ

aut gemitu. Inter vota sollempnia, precari mortuis quietem. Virgilius: -placida composti pace quiescant, Ouidius: Parce precor manes sollicitare meos. In lapidibus similia.

⁶⁴ HILARIS.] Volui olim, hilari: nunc & hoc teneo. Meliore loco eum pones, si imago nō tristis tibi occurret. Si enim tristis, videatur in damnatis locis esse.

CAP. IV. ⁶⁵ IN HUMANO.] Consol. ad Helu. cap. x v. Infinito dolore affici, stulta indulgentia est: & nullo, inhumana duritia.

⁶⁶ AD ARBITR.] Qui dicat, Quod æquius melius.

⁶⁷ LIVIAE.] Meus, Iuliæ. scimus ita dictam & scriptam post mariti mortem.

⁶⁸ AREO.] Alexandrino. Suetonium vide, Ang. cap. LXXXIX. Plutarchum in Antonio, Dionem LI.

⁶⁹ ALTERO ADMI.] Druso. Tiberius solus supererat.

⁷⁰ NISI NUMERVM.] Adeò omnia officia & solalia matri exhibebat, vt duorum vicem esset. Ad Heluiam cap. x v i. Nihil tibi deerit præter numerum in re & argumento simili.

⁷¹ OPINIONIS SVÆ.] Meo abest vocula suæ: nec renocem. Opinio hic, pro existimatione alienæ. possis & sanæ.

coram te de Druso, an nihil: ne aut obliuio clarissimi iuuenis⁷² illi faciat iniuriam, aut⁷³ mentio A
tibi. Cum secessimus, & in vnum conuenimus, facta eius dictaque quanto meruit⁷⁴ suspectu cele-
bramus: coram te altum nobis de illo silentium est. Cares itaque maximam voluptate, filij tui laudi-
bus: quas non dubito quin ruel impendio ruita, si potestas detur, in euum omne sis prorogatura.
Quare patere, imo accerse sermones, quibus ille narretur, & apertas aures prebe ad nomen me-
moriandumque filij tui: nec hoc graue duxeris, ceterorum more, qui in eiusmodi casibus partem mali
putant, audire solatia. Nunc incubuisti tota in alteram partem, & oblita meliorum, fortunam
tuam,⁷⁵ quam deterior est, aspicias. Non convertis te ad coniunctus filij tui, occarsus que iucundos, non
ad pueriles dulcesque blanditias, non ad incrementa studiorum: ultimam illam faciem rerum pre-
mis. in illam, tanquam parum ipsa per se horrida sit, quicquid potes congeris. Ne, obsecro te, concu-
pieris peruersissimam gloriam, infelicissimam videri. Simul cogita, non esse magnum, se re-
bus prosperis fortem gerere, ubi secundo cursu vita procedit: nec⁷⁶ gubernatoris quidem artem
tranquillum mare & obsequens ventus ostendit: aduersi aliquid incurrat oportet, quod animum
probet. Proinde ne⁷⁷ submiseris te, imo contraria fige stabilem gradum: & quicquid onerum supra B
cecidit, sustine, primo dum taxat strepitu conterrita. Nulla re⁷⁸ maior inuidia fortunae fit, quam
aquo animo. Post hoc ostendit illi filium in columem, ostendit ex amissio⁷⁹ nepotes.
Tuum illic Marcia negotium actum, tibi Areus assedit: te mutata personam consolatus
est. Sed puta, Marcia, ereptum tibi amplius⁸⁰ quam vlla vnuquam mater amiserit (non
permulceo te, nec extenuo calamitatem tuam) si fletibus fata vincuntur,⁸¹ conferamus:
eat omnis inter luctus dies: noctem sine somno tristitia consumat: ingerantur lacerato
pectori manus, & in ipsam faciem impetus fiat: atque omni se genere saevitiae profectu-
rus maior exerceat. Sed si nullis planctibus defuncta reuocantur; si sors immota, & in
aeternum fixa, nullam miseriama mutatur; & mors tenet quicquid abstulit; desinat dolor,
qui perit. Quare⁸² regamus: nec nos ista vis transuersos auferat. Turpis est nauigij re-
ctor, cui gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantia vela deseruit, permisit tempestatati
rateim: ⁸³ at ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare clavum tenentem & ob-
nixum. Atenim naturale desiderium suorum est. Quis negat, quamdiu modi- C
cum est? nam in discessu, non solùm amissione, carissimorum necessarius morsus est, &
firmissimorum quoque animorum⁸⁴ contractio. Sed plus est quod opinio adiicit, quam
quod natura imperauit. Adspice mutorum animalium quam concitata sint desideria,
& tamen quam brevia. Vaccarum uno die altero ve mugitus auditur: nec diutiùs equa-
rum vagus ille amensque discursus est. Feræ cum vestigia catulorum consecratae sunt, &
silvas peruagatae, cum saepè ad cubilia expilata redierint, rabiem intra exiguum tempus
extinguunt. Aues cum stridore magno inanes nidos circumfremunt: intra momentum
tamen quietæ, volatus suos repetunt. Nec vlli animali longum foetus sui desiderium est,
nisi

CAP. V. 72. ILLI FACIAT.] Qui laudationem
& memoriam meruit.

73. MENTIO TIBI.] Quasi ea te pungat &
laedat.

74. SUSPECTV.] Admiratio.

75. QVA DETERIOR.] At tristis tantum parte.
Menander:

Tὰ δυχερῆν τῷ, καὶ τὰ λυσίσαντά σε
Ορέας τὸν αὐτῷ τὸν αγαθὸν δὲ οὐκέτι θέλεων:
Nam tristia, atque acerba sensibus tuis,
Vides in ipso te: bona autem non vides.
Commune humani ingenij vitium.

CAP. VI. 76. GUBERNATORIS.] De Prudi-
dentiâ: Gubernatorem in tempestate, in acie mi-
litem intellegas.

77. SVBMISERIS.] Agladiatoribus. qui vici, se
& arma submittebant. Ego II. Saturn.

78. MAIOR INVIDIA.] Qui hac aquabilitate
animi & robore, ostendis te meliore eam dignum.

79. NEPOTES.] Ex Druso, Germanicum, Clau-
diu, Liuillam.

80. QVAM VLLA.] Est communis ille matrum
affectionis: sua cuique proles eximia. Theocritus:

Κῆποι ἐφαθ' αἱ μάτηρ Πολυδεύκεος ἡμενίαις.

Et mea me mater Pollucem vincere dixit.

D

81. CONFERAMVS.] Vna fleamus. quasi simbo-
las lacrimarum demus. Statius in Silvis:

— ipse tuli, quos nunc tibi consero, questus.

Iterum: — nec te lugere seuerus

Arceo, sed confer gemitus, pariterque, fleamus.

Aly tamen rescribunt, confleamus.

82. REGAMVS.] Est ad Sallustianum illud: Re-
gere casus, non ab iis regi. Vulgo tamen, regamur
& tum malim, erigamur.

83. AT ILLE.] Rhodius gubernator, de quo
in Epist. LXXXV.

CAP. VII. 84. CONTRACTIO.] Aristoteles:
Dolor frigus est, à frigore autem contractio.

85. AD.

A nisi homini : qui ⁸⁵ adest dolori suo , nec tantum quantum sentit, sed quantum constituit, afficitur. Vt scias autem non esse hoc naturale, luctibus frangi , primum magis fæminas quam viros , magis barbaros quam placidos eruditæque gentis homines , magis indoctos quam doctos, eadem orbitas vulnerat. Atqui ea, quæ à naturâ viam acceperunt, camdem in omnibus seruant. Apparet non esse naturale, quod varium est. Ignis omnes ætates, omnium vrbium ciues , tam viros quam fæminas, vret : ferrum in omni corpore exhibebit secandi potentiam : quare? quia vires illi à naturâ datae sunt , quæ nihil ⁸⁶ in personam constituit. Paupertatem, luctum , ⁸⁷ orationem alius aliter sentit, prout illum consuetudo infecit : & ⁸⁸ imbecillum impatientemque reddit præsumpta opinio de non timendis terribilis.

Deinde quod naturale est, non decrescit morâ : dolorem ⁸⁹ dies consumit. licet contumacissimum, quotidie insurgentem , & contra remedia effervescentem ; tamen illum, efficacissimum mitigandæ ferociæ, tempus eneruat. Manet quidem tibi, Marcia, etiamnum ingens tristitia, & iam videtur duxisse callum , non

B illa concitata, ⁹⁰ qualis initio fuit , sed pertinax & obstinata : tamen hanc quoque ætas tibi minutatim eximet. Quoties aliud egeris, animus relaxabitur : nunc ⁹¹ te ipsa custodis. multum autem interest, vtrum tibi permittas mærere, an imperes. Quanto magis hoc morum tuorum elegatiæ conuenit, finem luctus potius facere, quam exspectare: nec illum opperiri diem, quo te inuitâ dolor desinat : ipsa illi renuntia. Vnde ergo tan- IX.

C scire te ad omnes expositam iactus stare , & illa quæ alios tela fixerunt, circa te ⁹² vibrasse? velut murum aliquem, aut obfessum multo hoste locum , & arduum adscensu, inerinis adeas, exspecta vulnus, & illa supernè volantia cum sagittis pilisque saxa, puta in tuum vibrata corpus. Quoties aut ad latus , aut post tergum ceciderint, exclama : Non decipi- ples me fortuna, nec securam aut negligentem oppriimes. scio quid pares. alium percus- sisti, me petisti. Quis vñquam res suas, quasi periturus, adspexit? quis vñquam nostrum de exilio, de egestate, de luctu cogitare ausus est? quis non , si admoneatur vt de suis eo- gitet, tanquam ⁹³ dirum omen respuat , & ⁹⁴ in capita inimicorum aut ipsius intempe- stiui monitoris abire illa iubeat? Non putavi futurum . Quicquam tu putas non futu- rum , quod multis scis posse fieri , quod multis vides euenisse? Egregium versum &

¹⁰⁰ dignum audiui. est enim è populo. Cuius potest accidere, quod cuiquam potest.

Ille

85. ADEST DOLORI.] Tuetur, & iustum vi- deri vult.

D 86. IN PERSONAM.] Leges natura communes sunt, non priuilegia.

87. ORBATIONEM.] Scripti , ambitionem : ex quo abitionem, id est mortem, probes.

88. IMBECILLVM.] Libraiā sententiâ totâ , lege- re inducor : imbecillum patientemve reddit præ- sumpta opinio de timendis, aut non timendis, ter- ribilibus. Ait. aliter atque aliter quisque in his affi- citur, prout opinio illi præcepta de his externis.

CAP.VIII. 89. DIES CONSUMIT.] In Te- rentio: Dies adimit ægritudinem. Græcus Jenarius:

Αὐτὸν δὲ ταῖσις ἐν ιαχός χρόνος:

Doloribus tempus medetur omnibus.

90. QVALIS INITIO.] Olim sic correxi, et si libri omnes, in illo: ex quo Pincian^o, in Liuia: aliis, in illâ.

91. TEIPSA CVSTODIS.] Epist. LXIII. Nunc ipse custodis dolorē tuū: paullò aliter, sensu codem.

CAP.IX. 92. ET ALIIS.] Veteres, aliud; at meus, altius & pacatius. Virum melius vulgato.

93. ACERBA FVNERA.] A fructibus, qui cadunt non maturi. Colloquio Hadriani & Epicleti:

Poma vt in arboribus pendet, sic corpora nostra Aut matura cadunt, aut citò acerba riunt.

94. TOGAM.] Virilem, qui dies inter votuos.

95. MILITIAM.] Castrorum, aut Fori.

96. ANTE PROVISA.] Noster epist. LXXVI. Præ- cogitati mali mollis iactus venit.

97. VIBRASSE.] Tremuisse, ut solent missilia.

98. DIRVM OMEN.] Quasi eamontio rem præ- sagiat & adferat.

99. IN CAPITA.] Adde de Benef. IV. cap. XXXI.

100. DIGNVM AVDIVI.] Scripti variant: di-

K 2 gnum

Ille amisit liberos : & tu amittere potes. ille damnatus est : & tua innocentia ¹⁰¹ sub iectu A
 est. Hic nos error decipit , hic effeminat , dum patimur , quae numquam pati nos posse
 prauidimus. Aufert vim praesentibus malis , qui futura prospexit. Quicquid est
 hoc, Marcia , quod circa nos ¹⁰² ex aduentio fulget , liberi , honores , opes , ¹⁰³ ampla
 atria , & exclusorum clientium turbâ referta vestibula , clara , nobilis , aut formosa con-
 iux , ceteraque ex incerta & mobili sorte pendentia : alieni commodatiique apparatus
 sunt. nihil horum dono datur: ¹⁰⁴ collaticiis , & ad dominos reddituris instrumentis scæ-
 na adornatur. Alia ex his primo die, alia secundo referentur : pauca usque ad finem per-
 seuerabunt. Ita non est quod nos suspiciamus , tanquam inter nostra positi : mutuo ac-
 cepimus. Vsusfructus noster est, cuius tempus ille ¹⁰⁵ arbiter inuneris sui temperat : nos
 oportet in promptu habere, quae in incertum diem data sunt, & appellatos, sine querela
 reddere. Pessimi est debitoris, creditori facere conuicium. Omnes ergo nostros, & quos
¹⁰⁶ superstites lege nascendi optamus , & quos ¹⁰⁷ praecedere iustissimum ipsorum votum
 est, sic amare debemus, tanquam nihil nobis de perpetuitate, immo nihil de diurnitate B
 eorum promissum sit. Sæpe admonendus est animus, amet ut recessura , immo tanquam
 recedentia. quicquid à fortunâ datum est , tanquam ¹⁰⁸ exemplò abiturum possideat.
 Rapite ex liberis voluptates , fruendos vos inuicem liberis date , & sine dilatione omne
 gaudium haurite. nihil de hodiernâ die promittitur. Nimis magnam ¹⁰⁹ aduocationem
 dedi : nihil de hac horâ. Festinandum est. instat à tergo mors : iam ¹¹⁰ deficiet iste co-
 mitatus : iam ¹¹¹ contubernia ista sublato clamore soluentur. Rapina rerum omnium
 est. Miseri nescitis ¹¹² fuga viuere. Si mortuum tibi filium doles, eius temporis quo na-
 tus est, crimen est. mors enim illi nascenti determinata est. In hanc legem datus : hoc fa-
 tum ab utero statim prosequebatur. In regnum fortunæ, & quidem durum atque inui-
 ctum peruenimus, illius arbitrio digna atque indigna passuri. corporibus nostris impo-
 tenter , contumeliosè , crudeliter abutetur : alios ignibus peruret , vel in poenam admo-
 tis, vel ¹¹³ in remedium : alios nudos mari iactabit , & luctatos cum fluctibus , ne in ha-
 renam C

gnum audiui, qui non è populo heri &c. Aly: di-
 gnum qui non è populo erit &c. Legebam olim: di-
 gnum audi, qui non in populo periret. Pronuncia-
 tur enim ille in theatris , è Publy minis : atqui con-
 fessu & aure seniori est dignus. Nunc etiam placeat:
 dignum audi , qui non è Publio exiret. Nam ille
 Mimographus , & leniorum studiorum ac morum:
 versus Thalete aliquo dignus.

101. SVB ICTV.] Inibi ut feriri iam possit. De
 Benef. II. cap. XXIX.

CAP. X. 102. EX ADVENTICIO.] Eorum, que
 èn èq' hñv, ut Epictetus appellat : quae non in no-
 bis. Cicero Topicis : Ut anteponantur innata atque
 insita, adsumptis & aduenticiis.

103. AMPLA ATRIA.] Aly arua. inepte. Mos &
 ambitio Romana , ut atria laxa essent , salutantibus,
 excipientibus, itemque stationi clientium. Vitruvius
 ostendit , solere & centum pedes longa fieri , pro
 modo lata.

104. COLLATICIIS.] Ita solet. tabulae, statuae, ve-
 stes sumi ab amicis, aut provincialibus etiā, iisq' thea-
 tra ornari: sed in tempus , & mox reddebant. Collati
 igitur, inquit, isti apparatus sunt: à quo? à Fortunâ.

105. ARBITER MVNERIS.] Editor ludorum. Deus.

106. SUPERSTITES.] Liberos.

107. PRÆCEDERE.] Parentes. Suprà, cap. I.

108. EXEMPLO.] Statim. atqui hoc iam dixit.
 Igitur scripti: tanquam exemplum auctore possi-
 deat: Meus: ab auctore: quod placet. Habet à for-
 tunâ: incertum & fugax esse, ab ipsâ disce.

109. ADVOCATIONEM.] Spatum, & moram.

Verbum è notione frequens , Principum aeo. Aiu-
 diciis manauit. nam qui parum instruti ad respon-
 dendum, aduocationem a iudice solent petere: id est,
 moram & tempus deliberandi, aduocandi, amicos aut
 peritos. Cicero: Omnibus, vnde petitur, hoc con-
 silij dederim, ut binas aduocationes postulent. In-
 de ductum longius , ut solet, ad omnem tergiuersa-
 tionem & moram. Vetus poëta:

Cur differs mea lux rogata semper,
 Cur longam petis aduocationem?

Valerius, lib. II. cap. IX. Seneca pater Controu. III.
 libri II. Noster de Irâ I. cap. XVI. & II. cap. XXIX.
 & III. cap. XII. Epist. XXII. atque alibi. Sed aper-
 tiissimè, vel dicam audacissimè VII. Quest. Nat.
 cap. X. de sideribus, qua semper in motu: Et ut deteis
 aliquam aduocationem: id est, statum & quietem.

110. DEFICIET.] Aly , deficietur: quod esset, D
 soluetur, dissipabitur.

111. CONTUBERNIA.] Hoc à militia est , ubi dis-
 posita pulchre contubernia sive tabernacula, statim
 cum Vasa clamata sunt, ad signum soluuntur.

112. FUGA VIVERE.] Ego concinnius putem:
 Rapina rerum omnium est (miseri, nescitis?) &
 fuga, viuere. Id est, rapina hic rerum; & ipsa vita,
 non dicam itus aut transitus, sed fuga est. Copula aut-
 em(&) est in meo & quibusdam libris.

113. IN REMEDIVM.] Benè. profectò enim me-
 dici & chirurgi , salutis causâ, vrunt. Quid tamen
 libris fiet, qui non agnoscunt? Scribunt: admotis, vel
 incerta nudos: absque vestigio eius verbi. An forte,
 vel in certamen? quod esset, cum in Arenâ ignibus
 viri se patiuntur, præmij causa.

114. DE-

A re. nem quidem aut littus explodet, sed in alicuius ventrem immensæ beluæ¹¹⁴ detrudet: alios morborum variis generibus emaceratos, diu inter vitam mortemque detinebit. Ut varia & libidinosa, mancipiorumq. suorum negligens domina, & pœnis & muneribus¹¹⁵ errabit. Quid opus est partes deflere? tota vita flebilis est. Vrgebunt noua incommoda, priusquam veteribus satisfeceris. ¹¹⁶Moderandus est itaque vobis animus ad hæc maximè, quæ immoderatè fertis: & in metus, & in dolores humanum pectus dispensandum. Quæ demum ista tuæ publicæque¹¹⁷ conditionis obliuio est? Mortalis xi.nata es, mortales peperisti: putre ipsa fluidumque corpus, & casibus morbisque repetita, sperasti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestasse? Decessit filius tuus, id est, decucurrit ad hunc finem, ad quem, quæ¹¹⁸ feliciora partu tuo putas, properant. Huc omnis ista quæ in foro litigat, in theatris¹¹⁹ desiderat, in templis precatur turba,¹²⁰ dispari gradu vadit. Et¹²¹ quæ veneraris, & quæ despicias, vnu exæquabit cinis. Hoc iubet illa¹²² Pythicis oraculis adscripta vox, NOSCE TE. Quid est homo? quodlibet quassum B vas, & quodlibet fragile:¹²³ iactatu, non tempestate magnâ, vt dissiperis, est opus. Vbi- cumque¹²⁴ arietaueris, soluâris. Quid est homo?¹²⁵ imbecillum corpus, & fragile, nu- dum, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam pro- ieçtum: cùm benè lacertos exercuit, cuiuslibet feræ pabulum, cuiuslibet victima, ex in- firmis fluidisque contextum, & lineamentis exterioribus nitidum, frigoris, æstus, laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabernacula, alimenta metuens sua, quorum mo- dò inopâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ solicitæque¹²⁶ tutelæ, precarij spiritus, & ma- lè¹²⁷ hærentis,¹²⁸ quâ parum repentinum audiet, ex improviso sonus auribus grauis excutit:¹²⁹ soli semper sibi nutrimentum vitiosum & inutile. Miramur in hoc morte in- vnius, quâ singulis opus est? Nunquid enim vt concidat, res magni molimenti est? Odor illi saporque, & laßitudo, & vigilia, & humor, & cibus, & sine quibus viuere non potest, mortifera sunt. Quocunque se mouet, infirmitatis suæ statim consciū, non omne cæ- lum

C 114. DETRUDET.] Ex libris melioribus, de- condet.

115. ERRABIT.] Caca & vaga, neutrum horum ex merito dabit.

116. MODERANDVS.] A Pinciano ista: nec li- bris probata. In iis melioribus: Moderandum est itaque nobis maximè quæ immoderatè fertis, & in multos dolores humani pectoris dispensanda. Sed quod sedeat, nihil elicio. Faciebam obiter: Mo- derandum est itaque, vobis maximè, quæ immoderatè fertis, & in multos dolores humana pectora dispensanda. Animus humanus quid uni dolori indulget? vita tota plena est, eritque. & ideo pa- randus firmandusq. in plures.

CAP. XI. 117. CONDITIONIS.] Communis in consolando locus, sed firmus. Euripides scitè:

D ————— αλλ' αναγκαιως ἔχει
Biōv Θερίζειν, ω̄ς πάρσιμον σάχυν,
Καὶ τὸν μὲν ἔτι, τὸν δὲ μή. τί ταῦτα δεῖ
Στένειν, ἀπερδεῖ καὶ φύσιν διεπερᾶν;
————— necessum est enim,

Vt spica quæ maturuit, vitam meti.
Hunc viuere illum præmori: quid attinet
Deflere, sustinere quæ nati sumus.

118. FELICIORA.] Istop superstites.

119. DESIDET.] Benè. nam toto dies, & partem noctium, sapè sedebant.

120. DISPARI.] Citius, tardius.

121. QVÆ VENER.] Libri ingerunt vocem:
quæ diligis veneraris. Adde item voculam: diligis
aut veneraris.

122. PYTHICIS.] Vulgo adscripta Apollini, ab alijs Chiloni: quibusdam, Thaleti, vel Banti. Alij

ab ipso Apolline responsu Chiloni hoc datum, quæ- rentri Quid esset optimum scitu? Cuiuscumque, vel Deo digna vox est: & variam pulchramq. interpre- tationem pete è Porphyrij Sermonibus super hos dicto, quorum pars in Stobeo.

123. IACTATV.] A nanigantibus. & ad nanem quassam rimosamq. respicit, quæ sola iactatione vehe- mentiore soluatur.

124. ARIETAVERIS.] Si iactatione, multo ma- gis incursu & ictu. Vetus, & Plauii verbum: Quis ædes nostras tam proterue arietat?

125. IMBECILLVM.] Homerus:

Οὐδὲν αἰσθάνότερον γάστρα τρέφει αἴθρωποιο:

Terra nihil homine imbecillus educat ipso. Aristoteli adscribunt: Τί γάρ ἐστιν αἴθρωπος; αἴθ- ρειας υπόδειγμα, καιεσθαί λαθυρεον, τύχης παίγνιον, μεταπλάσεως επιών, φθόνου καὶ συμφορᾶς ταλασσῆς. τὸ δὲ λοιπόν, φλέγμα καὶ χολὴ: Quid homo: im- becillitatis exemplum, temporis spolium, fortu- nae ludicum, mutationis imago, inuidiae & cala- mitatis trutina: cetera, pituita & bilis.

126. TUTELÆ.] Anxiæ tuendum & seruandum.

127. HÆRENTIS.] Sive vt mei, inhærentis.

128. QVA PARVM.] Alius hac capiat, non ego. Concinnabam: quem pauor repentinus, aut item ex improviso sonus. Quidni male hæreat spiritus? ecce pauor subitus, aut sonus grandior, eum tollit, aut fissit. In meo erat, quam, pro quâ: & auditum; pro audiet: quæ leuiter me iuuant.

129. SOLI SEMPER.] Nam alie animantes & nos, & inter se, alunt. An hoc vult, hominem à se de- pasci paullatim, & ad mortem ire?

lum ferens, aquarum nouitatibus, flatu quo non familiaris auræ, & tenuissimis causis A atque offenditionibus morbidum, putre,¹³⁰ cassum,¹³¹ à fletu vitam¹³² auspicatum: cùm interim quantos tumultus hoc tam contemptum animal mouet? in quantas cogitationes oblitum conditionis suæ venit: Immortalia, æterna volutat animo, & in nepotes pronepotesque disponit: cùm interim longa conantem eum mors opprimit: & hoc XII. quod senectus vocatur, pauci sunt circuitus annorum. Dolor tuus, ô Marcia, si modò illi vlla ratio est, vtrum sua spectat incommoda, an eius qui decessit? Vtrumne amissio filio mouet, quòd nullas ex illo voluptates cepisti: an quòd maiores, si diutiùs vixisset, percipere potuisti? Si nullas te percepisse dixeris; tolerabilius efficies detrimentum tuum. minus enim homines desiderant ea, ex quibus nihil gaudij lètitiæque perceperunt. Si confessi fueris percepisse magnas voluptates; oportet te non de eo quod detractum est queri, sed de eo gratias agere quod collegisti. Prouenerunt enim satis magni fructus laborum tuorum ex ipsâ educatione: nisi forte hi, qui catulos auesque, & friuola animorum oblectamenta, suminâ diligentia nutriunt, fruuntur aliquâ voluptate ex visu B tactuque & blandâ adulatione mutorum: liberos nutrientibus, non fructus educationis, ipsa educatio est. Licet itaque tibi nihil industria eius contulerit, nihil diligentia custodierit, nihil prudentia quæsierit: ipsum quod habuisti, quod amasti, fructus est. At potuit longior esse, & maior. Melius tamen tecum actum est, quâm si omnino non contigisset. quoniam si ponatur electio, vtrum satius sit non diu felicem esse, an numquam: melius est, discessura nobis bona, quâm nulla contingere. Vtrumne malles degenerem aliquem, & numerum tantum nomenque filij expleturum habuisse, an tantæ indolis, quantæ tuus fuit? Iuuenis citò prudens, citò pius, citò maritus, citò pater, citò¹³³ omnis officij curiosus, citò sacerdos, omnia tam propria. Nulli ferè &¹³⁴ magna bona, & diuina, contingunt. non durat, nec ad ultimum exit, nisi¹³⁵ lenta felicitas. Filium tibi dij immortales non diu daturi, statim talem dederunt, qualis diu effici potest. Ne illud quidem dicere potes, electam te à diis, cui frui non liceret filio. Circui per omnem notorum & ignotorum frequentiam oculis: occurrit tibi ubique maiora. Senserunt ista C magni duces, senserunt principes. ne deos quidem fabulæ immunes reliquerunt: puto ut nostrorum funerum leuamentum esset, etiam diuina concidere. Circumspice, inquam, omnes. nullam tam miseram nominabis domum, quæ non inueniat in misericordie solarium. Non, mehercule, tam male de moribus tuis sentio, vt putein posse te leuius pati casum tuum, si tibi ingentem numerum lugentium produxero. maluoli solatij genus est, turba miserorum. Quosdam tamen referam: non ut scias, hoc solere hominibus accidere: ridiculum est enim, mortalitatis exempla colligere: sed ut scias fuisse multos, qui lenierunt aspera, ferendo placide. A felicissimo incipiā. L. Sylla filium amisit: nec ea res aut¹³⁶ malitiam eius, & acerrimam virtutem in hostes ciuesque, contudit: aut effecit, ut cognomen illud usurpare saluo videretur, quod¹³⁷ amissio filio assumpsit: nec odia hominum veritus, quorum malis, illius nimis secundæ res constabant: nec inuidiam

130. CASSVM.] Pincianus scripsit, cùm esset in scriptis casarum, vel caesarū. At vera lectio, causarium: id est morbidum, infirmum. Vide epist. LXVIII.

131. A FLET V.] Plinius in VI. Nullumque animalium ad lacrimas, & has protinus vitæ principio genitum. Græcus poëta:

Δακρυχέον γερόμυν, καὶ δακρύσας θυντήσω,
Δάκρυσι δὲ τῷ πλούτῳ τὸν Εἰον εὖ εγιόλω:

In lacrimis lucem vidi, in lacrimis quoque linquo,

In lacrimis vita est tota peracta mihi.

132. AVSPICATVM.] Plinius: A suppliciis vitam auspicatum. Lucretius:

Vagituq; locū lugubri compleat, ut æquū est,
Cui tantum in vitâ restat transire malorum.

CAP. XII. 133. OMNIS OFFICI.] Posit in-

terpretari, sedulò curantem quærentemq; quid sui officiū. Officium, τὸ ναθῦνον. Sed suboluit iam olim de D interpolatione: & vide Elect. I. cap. x.

134. MAGNA BONA.] De Breuit. vit. cap. XVII. Maxima quæque bona sollicita sunt, & nulli fortunæ minus benè, quâm bonæ, creditur.

135. LENTA FELIC.] Quæ tardè creuerit. nam ut Boëtius:

Quidquid præcipiti viā
Certum deserit ordinem,
Lætum non habet exitum.

136. MALITIAM.] Scribe, militiam: nec monerem, nisi illud scripti & editi libri præferrent.

137. AMISSO FILIO.] Inter ciuilia bella, ut appetat: sed quo, & ex quâ uxore (plures habuit) non repperi.

138. CRI-

A diam deorum, quorum illud¹³⁸ crimen erat, Sylla tam felix. Sed istud inter res nondum¹³⁹ iudicatas habeatur, qualis Sylla fuerit, etiam inimici fatebuntur, benè illum arima sumpsisse,¹⁴⁰ benè posuisse: hoc de quo agitur constabit, non esse maximum malum, quod etiam ad felicissimos peruenit. Nec nimis admiretur Græcia¹⁴¹ illum patrem, qui in ipso sacrificio nunciata¹⁴² filij morte,¹⁴³ tibicinem tantum tacere iussit, & coronam capiti¹⁴⁴ detraxit, cetera ritè perfecit.¹⁴⁶ Puluillus hoc fecit pontifex, **xiii.**
 cui¹⁴⁷ postem tenenti, & Capitolium dedicanti, mors filij nunciata est: quam ille exaudisse dissimulans, & sollempnia pontificalis¹⁴⁸ carminis verba concepit, genitu non interruipente precationem, & ad filij sui nomen Ioue propitiato.¹⁴⁹ Putasses eius luctus aliquem finem esse debere, cuius primus dies, prius impetus ab altaribus publicis, & faustâ nuncupatione, non abduxit patrem. Dignus mehercule fuit memorabili dedicatione, dignus amplissimo sacerdotio, qui colere deos¹⁵⁰ neiratos quidein destitit. Idem tamen, ut rediit domum, &¹⁵¹ impleuit oculos, & aliquas voces flebiles misit: & peractis, quæ mos erat præstare defunctis,¹⁵² ad Capitolium hilari rediit vultu. Paullus circa illos nobilissimi¹⁵³ triumphi¹⁵⁴ dies, quo victum ante curru egit Perseus,¹⁵⁵ incliti regis nomen,¹⁵⁶ duos filios in adoptionem dedit: ¹⁵⁷ quos sibi seruauerat, extulit.¹⁵⁸ Quales retentos putas, cum inter commodatos Scipio fuisset? Non sine motu¹⁵⁹ vacuum Paulli currum populus Romanus aspexit.¹⁶⁰ concionatus est tamen, & egit diis gratias, quod compos voti factus esset.¹⁶¹ Precatum enim se, ut si quid ob ingentem victoriā¹⁶² inuidiæ dandum esset, id suo potius, quam publico damno, lueretur. Vides quam magno animo tulerit? orbitati suæ gratulatus est. Ecque in magis poterat mouere

138. CRIMEN ERAT.] Vulgi vocibus, Deum in-
cusantis in prosperitate immeritā.

139. IUDICATAS.] De quibus nondum liqueat.

140. BENE POSVISSE.] Cum abiectā Di-
taturā, ad togam rediit.

C 141. ILLVM PATREM.] Xenophontem.

142. FILII.] Cui Gryllus nomen, cecidit in præ-
lio ad Mantineam.

143. TIBICINEM.] Qui sacrificanib[us] adfistere
& canere solebat.

144. CORONAM.] Id quoque ex ritu, ut co-
ronati sacrificarent.

145. DETRAXIT.] Sed statim reposuit, cum audi-
uit fortiter pugnantem obiisse.

CAP.XIII. 146. PVLVILLVS.] Horatius Pul-
illus: de quo Valerius lib. v. Linius II. Dionysius v.

147. POSTEM TENENTI.] Ex ritu dedicantiū, qui
enim Deo aliquid dabat sacrabantq[ue], rem ipsam manu
tangebant, nequid plus minūsve sacrasse viderentur.

148. CARMINIS.] Sollennum verborum. Ita
Linio, carmen euocationis, rogationis: Ciceroni,
D carmen xii. tabularum.

149. PUTASSES.] Meus, putasses enim. Ego,
putasne, interrogando.

160. NE IRATOS.] Vulgi sensu, non sapientum.

151. IMPLEVIT.] Madore, & lacrimis mox ma-
nabitibus.

152. AD CAPITOLIVM.] Non ex historiā, sed
fictione scribentis, ad sili venerem vel acumen. Iure-
tus volebat: ad Capitolinum illum rediit vultum:
bell'e. posito illo tristiore, iterum laetiorē sumpsit, &
quem in Capitolio habuerat.

153. TRIVMPHI.] Macedonici.

154. DIES.] Nam per triduum pompa ducta.

155. INCLITI REGIS NOMEN.] Hæc elecerunt: at
afferunt omnes libri. Legō, inclitum. Non enim ip-
sum laudat, sed nomen famamq[ue] inclitam donat, ob
regum veterum gloriam, & suam cladem.

156. DVOS FILIOS.] Maiores, Scipionem & Fa-
bium postea dictos.

157. QVOS SIBI.] Vellem repeti vocem, duos
quos sibi nempe minores, & alterum XIV. annos na-
tum, diebus quinque ante triumphum amisit; alte-
rum XII. tribus post triumphum. Plutarchus.

158. QVALES RETENTOS.] Meliores scilicet,
maiorésque, si fata voluissent: quoniam optima able-
gare aut alienare non solemus.

159. VACVVM P. CVRRVM.] Ad morem, quo
puberes filij & iam in virili togā, equis comitabantur
triumphantem patrem, siue seorsim, & singularibus;
siue currulibus, & qui triumphantem traherent, insi-
dentes. Minores autem, una cum patre in ipso curru
spectabantur. Itaque ad hos minores allusit, & negat
quemquam ibi conspectum: an parum cogitatē, cum
alter adhuc superesset? an nec is in curru fuit, iamtunc
ager? Quod ex Linio appareat, qui pro Seneca totā
mente: ē duobus filiis, quos duobus in adoptio-
nem datis, solos nominis, sacrorum, familiaeque
heredes retinuerat domi; minor fermè duode-
cim natus annos, quinque diebus ante triūphum;
maior quatuordecim annorum, triduo post de-
cessit. quos prætextatos curru vehi cum patre, si-
bi ipsos similes prædestinantes triumphos, opor-
tuerat. Nota & dissensum obiter à Plutarcho, in ordi-
ne morientium, qui planissimè contrā scribit.

160. CONCIONATVS.] Paucis diebus post trium-
phum. Linius.

161. PRECATVM ENIM.] Hac sic in Linio: Post
quam omnia secunda, neque erat quod vlt̄a pre-
carer, illud optauī, ut cum ex summo retrò volui
Fortuna consuēset, mutationem eius domus
mea potius, quam Respublica sentiret.

162. INVIDIÆ DAND.] Opinio illorum fuit, In-
vidiam & fascinum, rebus letis insidiari, & pluri-
mum interuenire. Ad auertendum, iacturam ali-
quam aut casum vlt̄o subeundum. Exemplo scilicet,

tanta mutatio¹⁶³; solatia simul atque auxilia perdidit: non contigit tamen tristem Paul-A
 XIV. Iunii Persi videre. Quid nunc te per innumerabilia magnorum virorum exempla
 ducam, & quæram miseros? quasi non difficilium sit, inuenire felices. Quota quæque do-
 mus usque ad exitum omnibus partibus suis constitit, in quâ non aliquid turbatum sit?
 Vnum quemlibet annum occupa: & ex eo magistratus cito.¹⁶⁴ Lucium, si vis, Bibu-
 lum, & C. Cæsarem. videbis inter collegas inimicissimos concordem fortunam. L. Bi-
 buli, melioris quam fortioris viri, duo simul filii¹⁶⁵ interfici sunt: Ægyptio quidem
 militi ludibrio habiti: ut non minus ipsâ orbitate,¹⁶⁶ auctor eius, digna res lacrimis es-
 set. Bibulus tamen, qui, toto¹⁶⁷ honoris sui anno,¹⁶⁸ ob inuidiam collegæ, domi latue-
 rat,¹⁶⁹ postero die quam geminum funus renunciatum est, processit ad solita & publi-
 ca officia. Quid minus poterat, quam vnum diem duobus filiis dare? tam citò libero-
 rum luctum finiuit, qui consulatum anno luxerat. C. Cæsar cum Britanniam peragra-
 ret, nec Oceano felicitatem suam continere posset, audiuit decessisse¹⁷⁰ filiam,¹⁷¹ publi-
 ca secum fata ducentem. In oculis erat iam Cn. Pompeius, non æquo latus animo B
 quemquam alium esse in Rep. magnum, & modum impositurus incrementis, quæ gra-
 uia illi videbantur, etiam cum¹⁷² in communе crescerent: tamen intra tertium diem
 XV. imperatoria obiit munia, & tam citò dolorem vicit, quam omnia solebat. Quid
 aliorum tibi funera Cæsarum referam? quos in hoc mihi interim videtur violare fortu-
 na, ut sic quoque generi humano¹⁷³ proficiant, ostendentes, ne eos quidem, qui¹⁷⁴ diis ge-
 niti deosque genituri dicantur, sic suam fortunam in potestate habere, quemadmodum
¹⁷⁵ alienam. Diuus Augustus amissis¹⁷⁶ liberis,¹⁷⁷ nepotibus, exhaustâ Cæsarum tur-
 bâ,¹⁷⁸ adoptione desertam domum fulsit. Tulit tamen fortiter: tamquam eius iam res
 ageretur, cuius cummaxime¹⁷⁹ intererat, de diis neminem queri. Ti. Cæsar & quem
¹⁸⁰ generat, & quem¹⁸¹ adoptauerat, amisit: ipse tamen pro rostris¹⁸² laudauit¹⁸³ fi-
 lium, stetique in conspectu posito corpore, interiecto tantummodo¹⁸⁴ velamento,

quod

quo, ij, qui in bona valetudine, sanguinem sibi detra-
 hant, ad innætudinem vitandam. Eò Seneca nunc
 adspexit. & Cicero, ad Atticum: Missus est sanguis
 Inuidiæ, sine dolore: cum ignominiam publicam,
 sacerdotio testimonio suo, accepisset. Apud Liuum Ap-
 pius, abiturus Decemviro, lib. i. Dandus In-
 uidiae est sanguis. Plin. vide XXVIII. cap. II. & IV.

¹⁶³. SOLATIA.] Acutè dicit, quod nec omnes sta-
 tim aduentant. Solatia amisit, nempe in minoribus
 liberis, qui oblectunt tantum: auxilia in maioribus,
 qui eis iuvant. Illos morie, hos adoptione amiserat.

CAP.XIV. 164. LVCIVM.] Non muto, & ita
 Appianus, Eutropius, Orosius prænominant: plures
 tamen & vetustiores conseniant Marcum esse.

¹⁶⁵. INTERFECTI.] Factum hoc Cæsari tangitur
 III. Civil. & ab equitibus interfectum ostendit, qui
 Ipolomeum in regnum reduxerant. Valerius plura
 lib. IV. cap. I. & Gabinianos istos milites appellat,
 et si iamdiu Gabinius iis locis excesserat: sed nomen
 tenuerunt, quia ab eo introducti, in custodiâ regis ibi
 manserant. Cædes ista paullò ante ciuile Pompeianum
 bellum, cum Syria præcesset Bibulus, Ægypto Cleopa-
 tra, mortuo iam patre.

166. AVCTOR EIVS.] Pro his meus liber, aucto-
 ris. Lego igitur, auctores. Quos contemptim facit
 Ægyptios milites: imbellem gentem, & Romanis
 contemptam. Etsi isti exteri plerique: sed in Aegy-
 ptō militabant.

167. HONORIS.] Consulatus. Suetonius cap. XX.
 in Iulio, Dio & Cicero.

168. OB INVIDIAM.] Ut Cæsari inuidiam face-
 ret, quasi eius vi aut metu domo attineretur.

169. POSTERO DIE.] Magna firmitas, cui &

moderatio accessit, Valerio narrata, nam cum Cleopatra, noua tunc regina, vincitos interfectores ad Bibulum in Syriam mississet, ille animo suo imperans, remisit, dictitans Senatus, non suam, vindictam illam esse debere.

170. FILIAM.] Anno urbis DCC.

171. PVBLICA SECVM.] Nam eius morte con-
 cordia sublata, & sacer generique diuulsi, nullo iam
 pignore medio.

172. IN COMMVNÆ.] Cum heres potentiae futu-
 rius videretur, qui ex utriusque sanguine genitus.

CAP.XV. 173. PROSINT OSTEND.] Non so-
 lum proficiunt, quia præficiunt & moderantur; sed etiam
 exemplo, nec tantum imperio, iuuent.

174. DIIS GENITI.] E Virgilio: -diis genite,
 & geniture deos.

175. ALIENAM.] Alios felices miserosq; facere
 posse videntur, non sepe.

176. LIBERIS.] Solâ Iuliâ. D

177. NEPOTIBVS.] C. & L. Cæsaribus.

178. ADOPTIONE.] Tiberij.

179. INTERERAT.] Quare? quia eis ipse futurus
 inter Deos, & hoc animo iam præceperat.

180. GENVERAT.] Drusum.

181. ADOPTAVERAT.] Germanicum, iubente
 Augusto.

182. LAVDAVIT.] Oratione funebri, recepto in
 illustrium funeribus, & pulchro more.

183. FILIVM.] Drusum.

184. VELAMENTO.] Velo, vel aulae interiecto.
 Nefas enim Pontificem max. tangere, aut studio spe-
 ctare cadaver. Vide, quæ scripsi ad I V. Annal. Tacit.,
 in funere Drusi. & adde, à Iudaïs videri (ut multa
 sacra)

A quod pontificis oculos à funere arceret, &¹⁸⁵ flente populo Romano¹⁸⁶ non flexit vul-
tum: experiendum se dedit Seiano ad latus stanti, quām patienter posset¹⁸⁷ suos perde-
re. Vidēlne quanta copia virorum maximorum sit, quos¹⁸⁸ non excepit hic omnia pro-
sternens casus, in quos tot animi bona, tot ornamenta publicè priuatimque congesta
erant? Sed videlicet in orbem ista tempestas: &¹⁸⁹ sine dilectu vastat omnia, agitque
ut sua.¹⁹⁰ Iube singulos conferre rationem: nulli contigit impunè nasci. Scio xvi.

quid dicas: Oblitus es fæminam te consolari, virorum refers exempla. Quis autem dixe-
rit naturam malignè cum muliebribus ingenii egisse, & virtutes illarum in arctum re-
traxisse? Par illis, mihi crede, vigor, par ad honesta, (libeat) facultas est: laborem dolo-
remque ex æquo, si consuevere, patiuntur. In quā istud vrbe, dij boni, loquimur? in quā
regem Romanis capitibus¹⁹¹ Lucretia & Brutus deiecerunt. Bruto libertatem debemus,
¹⁹² Lucretiae Brutum. In quā¹⁹³ Clæliam, contempto hoste & flumine, ob insignem
audaciam tantumnon in viros transscrisimus.¹⁹⁴ Equestri insidens statuæ, in sacrâ viâ,
B celeberrimo loco, Clælia exprobrat iuuenibus nostris¹⁹⁵ puluinum ascendentibus, in
eâ illos vrbe sic ingredi, in quā etiam fæminas equo donauimus. Quòd tibi si vis exem-
pla referri fæminarum, quæ suos fortiter desiderauerunt, non ostiatiū quæram: ex vnâ
tibi familiâ duas Cornelias dabo. Primam Scipionis filiam, Gracchorum matrem.
¹⁹⁶ duodecim illa partus, totidem funeribus recognouit. & de ceteris facile est, quos
¹⁹⁷ nec editos, nec amissos ciuitas sensit: Ti. Gracchum, & Caium, quos etiam qui bo-
nos viros negauerit, magnos fatebitur, & occisos vidi, &¹⁹⁸ inseptulos. consolantibus
tamen miseramque dicentibus, *Numquam*, inquit, *non felicem me dicam, que¹⁹⁹ Gracchos*
peperi. Cornelia²⁰⁰ Liuium Drusum,²⁰¹ clarissimum iuuenem, illustris ingenij, vadentem
per Gracchorum vestigia, imperfectis tot rogationibus,²⁰² intra penates intereinp-
tum suos amiserat, incerto cædis auctore: tamen & acerbam mortem filij, & inultam,
tam magno animo tulit, quām ipse²⁰³ leges tulerat. Iam cum fortunâ in gratiam, Mar-
cia, reuertēris, si tela, quæ in²⁰⁴ Scipiones, Scipionumque matres ac²⁰⁵ filios egit, quibus

Cæsa-

sacrorum) hunc ritum. Nam & summus eorum Ponti-
fex nec cadaver tangebat, nec funeris causâ in luctu
aut alia veste erat: ut semper scilicet castus purusque
preces concipere posset, & immolare. Philo, de Mo-
narchiâ.

185. FLENTE POPVLO.] Qui tamen habitum
voceisque dolentium, simulatione magis, quām
libens induebat, domumque Germanici reuire-
scere occulti lætabantur. *Tacitus* IV. Ann.

186. NON FLEXIT.] Alias constans aut rigidus.
etiam per omnes eius valetudinis dies, nullo me-
tu, an ut firmitudinem animi ostentaret, etiam
defuncto, ne dum sepulto, Curiam ingressus est:
& effusum in lacrimas Senatum, victo gemitu, si-
mul continua oratione, crexit. *Tacitus*.

187. SVOS PERDERE.] Callide ad Seianum re-
fert, quem et si amatum, & in arcana gratiâ, tamen
ex suspicione afflixit & sustulit. Itaque monuit eo-
ipso facto, quām duraret animo etiam ad sanguinem
suum perdendum, ne dum ad amicos aut ad fines.

188. NON EXCEPIT.] Eximios non habuit,
non præteriuit.

189. SINE DILECTV.] Pedo:
Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per
orbem

Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

190. IYBE.] Meus, Iubet. & mox, rationi.

CAP. XVI. 191. LVCRETIA.] Quæ occasio-
nem morte suâ prehuit.

192. LVCRETIÆ.] Nec enim sine ea excita-
tus fuisset.

193. CLOELIAM.] Bello cum Porſenâ, inter obſi-

des, flumen in equo tranauit, & alios secum duxit. In
Liui & Dionysio tota narratio.

194. EQ VESTRI.] Plinius libro XXXIV. cap. VI.
Linius lib. II.

195. PVLVINVM.] Id est lecticam, in quâ
puluinus.

196. DVODECIM.] Vide Plutarchum in Grac-
chis, consentientem.

197. NEC EDITOS.] Non enim publicè nobiles
se, vllâ virtute aut factis, fecerant. iuuenes aut pue-
ri mortui.

198. INSEPTULOS.] In Tiberim projectos.

199. GRACCHOS PEPERI.] Tales & tantos sci-
licet viros. & verè astimanti, magni fuere; sed cul-
pâ aliquâ suâ, & maximâ fatorum oppressi. Aliud
eius magnificum dictum in Plutarcho: cum in locis
sacrî oppresi essent, Dignos mortuis tumulos
eos esse.

200. LIVIVM DRVSVUM.] Scripti omnes, diui
Drusi. Lege, Liuij Drusi: id est, uxor Liuij Drusi.
sermone Romano, Metella Craſti, Terentia Ciceronis,
Fuit hic Liuius Drusus, Marci pater, Tribuni, de
quo sequitur.

201. CLARISSIMVM IVV.] Quem iam
dixi, Marcum.

202. INTRA PENATES.] Domi suæ, dum saluta-
tur. Vide de Breu. vita, cap. VI.

203. LEGES TVL.] Alias fauente Senatu, quas-
dam populo, extremas neutro.

204. SCIPTIONES.] Nihil de Scipionibus anteà,
sed vide tam Consol. ad Polyb. cap. XIII.

205. FILIOS.] Filias, ex hac quidem recitatione.

206. NVL-

Cæsares petiit, ne à te quidem continuit. Plena & infesta variis casibus vita est: à quibus A nulli longa pax, vix induciæ sunt. Quatuor liberos sustuleras, Marcia.²⁰⁶ nullum autem frustrâ cadere telum, quod in confertum agmen immisum est. Mirum est, tantam turbam non potuisse sine iniudiâ damnöve præteruehi? At hoc iniquior fortuna fuit, quod non tantum filios eripuit, sed elegit. Numquam tamen iniuriam dixeris,²⁰⁷ ex æquo cum potentiore diuidere: duas tibi reliquit filias, & harum nepotes: & ipsum quem maximè luges,²⁰⁸ prioris oblita, non ex toto abstulit. Habet ex illo duas filias. si male fers, magna onera: si bene, magna solatia. In hoc²⁰⁹ te perduxit, ut illas cum videris, admonearis filij, non doloris.²¹⁰ Agricola, eueris arboribus, quas aut ventus radicitus euulsit, aut contortus repentina impetu turbo perfregit, subolem ex illis residiuam fouet, & amissarum semina statim plantasque disponit: & momento (nam ut in damina, ita ad incrementa rapidum veloxque tempus est) adolescent amissis lætiora. Has nunc Metilij tui filias in eius vice in substitue: & vacante locum exple. Vnum dolorem, geminato solatio leua. Hæc quidem natura mortalium est, ut nihil magis placet, quam quod amissum est. iniquiores sumus aduersus relicta, ereptorum desiderio. sed si estimare volueris, quam tibi valde fortuna, etiam cum saeuerit, pepercit, scies te XVII. habere plus quam solatia. Respice²¹¹ tot nepotes, duas filias. Dic illud quoque, Marcia. moueret me, si esset cuique pro moribus fortuna, numquam mala bonos sequentur: nunc video, exempto discrimine, & eodem modo, malos bonosque iactari. Graue est tamen, quem educaueris iuuenem, iam matre, iam patri præsidium ac decus, amittere. Quis negat graue esse? sed humanum est. Ad hoc genita es ut perderes, ut perires, ut sperares, metueres, alios teque inquietares, mortem & timeres & optares, & quod est pessimum, numquam scires cuius essem²¹² status. Si quis Syracusas petenti diceret: Omnia incommoda, omnes voluptates futuræ peregrinationis tuæ ante cognosce, deinde ita nauiga. Hæc sunt quæ mirari possis. videbis primùm ipsam insulam ab Italiâ angusto intercisam freto, quam continenti quondam cohaesisse constat; subitum illò mare irrupit, &

Hesperium Siculo latus abscidit:

deinde videbis (licebit enim tibi audire, maris verticem²¹³ stringere) illam fabulosam, Charybdi dico, quam diu ab Austro vacat, quietam; at si quis inde ventus spirauit, hiatu magno profundoque nauigia sorbentem. Videbis celebratissimum carminibus fontem²¹⁴ Arethusam, nitidissimi ac perlucidi ad imum stagni, gelidissimas aquas profundenter: siue illas ibi primùm²¹⁵ nascentes inuenient, siue immeisum terris

²¹⁶ Au-

206. NVLLVM AIVNT.] Recte, aut quod in Pin- ciant quibusdam: nullum amat.

207. EX AEQVO.] Nam duos sustulit, duas reliquit.

208. PRIORIS.] Filij alterius, qui ante obierat.

209. TE PERDUXIT.] Vellem, tibi produxit: aut certe, in hocce produxit.

210. AGRICOLA.] Ingeniosa & apposita compara- ratio. quam & reperio in Telete Pythagorico, o insi- gni viro, ut fragmenta cum ostendunt. Οὐ γὰρ ὅρθως φοιτεῖσθαι μόνον ὁ Στίλων· τὸ διατὰ τὰς ἀπογε- μόνους τῷ ζωντῶν ὀλιγωρεῖν. γεωργὸς εἰς τοιεῖτετο. γάρ εἰ τῷ δένδρῳ ξηρόν τι γενιται, καὶ τὰ ἄλλα περιστεκόπτει. ἀλλὰ τῷ λοιπῶν ἐπιμελόμενος, πε- rιπται τὴν τῷ ἐπιλειπούσιος χρέιαν ἀνατλησοῦν: Nec enim recte consulere Stilpo dicit, qui ob mortuos & defectos obliuiscuntur viuorum aut negligunt. Agricola non id facit. nec siquid stirpium arborum exaruit, etiam reliquas præterea exscindit: sed curam potius earum gerens, conatur damnum ex vnius interitu factum implere & resarcire.

211. TOT NEPOTES.] Nempe & ex filiabus ne- potes, ut ante dixit. nam ex Metilio, duas filias dumtaxat.

CAP. XVII. 212. STATVS.] A parte animæ. mortal is illa, an immortalis. Liber meus, Stares.

213. STRINGERE ILLAM.] Non germana hæc tota lectio, atque alia eruenda e libris. Meus. restrin- gere strata illam fabulosam Caripidis aquam diu ab Austro vocaturam, siquid inde vehementius spirauit. cui consentiunt ferè alijs, aut leviter dis- cedunt. Faciebam: strata illam fabulosam Cha- rybdis, quamdiu ab Austro vacat; verum siquid inde vehementius spirauit. Verè, & cum momento D sententiæ. nam Charybdis strata & placida est, quam- diu nihil ab Austro increpat: cum ab illo, turbatur & in vertices rotatur. Ne longè fidem petam, Sene- ca ipse epist. LXXIX. Fac nos certiores vtrum vno tantum vento agatur in vortices. Et expressius epist. xiv. Temerarius gubernator contempnit Austri minas. ille est enim qui Siculum pelagus exasperet, & in vortices cogat. Ad ea loca.

214. ARETHVSAM.] Syracusarum fontem. de quo ubertim noster Quast. Natur. III. cap. XXVI. & lib. VI. cap. VIII. ut alios omittam.

215. NASCENTES.] Alij libri aliter: at meus, nascens inuenient, siue ipsum terris. quod nec iure, spumas. Ita ad Fontem hac referantur, & id verbi απὸ νοιοῦ repetendum.

216. FLV-

A²¹⁶ flumen integrum subter tot maria, & à confusione peioris vndæ seruatum, reddidit. Videbis²¹⁷ portum quietissimum omnium, quos aut natura posuit in tutelam classum, aut adiuuit manus, sic tutum, vt ne maximarum quidem tempestatum furori locus sit. Videbis vbi²¹⁸ Athenarum potentia fracta: vbi²¹⁹ tot millia captiuorum, ille excisis in infinitam altitudinem saxis,²²⁰ nobilis carcer incluserat: ipsam²²¹ ingentem ciuitatem, &²²² laxius territorium, quam multarum urbium fines sint: tepidissima hiberna, &²²³ nullum diem sine interuentu solis. Sed cum omnia ista cognoueris, grauis & insalubris aestas hiberni celi beneficia corrumpet. Erit Dionysius illic tyrannus, libertatis, iustitiae, legum exitium, dominationis cupidus etiam²²⁴ post Platonem,²²⁵ vitæ etiam post exsilio: alios vret, alios verberabit, alios ob leuem offensam iubebit detruncari: accerset ad libidinē mares feminasque, & inter foedos regiē intemperantiae greges parum erit simul²²⁶ binis coire. Audisti quid te invitare possit, quid absterrere: proinde aut nauiga, aut resiste. Post hanc denunciationem, si quis dixisset intrare se Syracusas velle, B satissime iustum querelam de vlo, nisi de se, habere posset, qui non incidisset in illa, sed prudens sciensque venisset? Dicit omnibus nobis natura: Neminem decipio. tu si filios sustuleris, poteris habere formosos, poteris & deformes: & si fortasse tibi multi nascentur, esse ex illis aliquis tam seruator patriæ, quam proditor poterit. Non est quod desپeres tantæ dignationis futuros, vt nemo tibi²²⁷ propter illos maledicere audeat: propone tamen & tantæ futuros turpitudinis, vt ipsi²²⁸ maledictum sint. Nihil vetat illos tibi suprema præstare, &²²⁹ laudari te à liberis tuis: sed sic te para, tanquam in ignem positura, vel puerum, vel iuuenem, vel senem. Nil enim ad rem pertinent anni: quoniam nullum non acerbum funus est, quod²³⁰ parens sequitur. Post has leges propositas, si liberos tollis,²³¹ omni deos inuidiâ liberas, qui tibi nihil spoponderunt.

Ad hanc XVIII,
ima-

216. FLVMEN.] Alpheus.

217. PORTVM.] Duplicem quidem. quorum magior ad LXXX. stadia patet Straboni. Describunt cum alijs, tum Cicero v. in Verrem & iv. addito etiam elo- gio: Nihil esse pulchrius, quam Syracusarum moenia ac portus.

218. ATHENARVM.] Ducibus Niciâ & Demosthene, cum terrâ mariq; vieti, cæsi, capti fuerunt.

219. TOT MILLIA.] Septem millia Diodoro.

220. NOBILIS CARCER.] Mureto est. nam vulgati libri Nablius. At scripti, nautilus, vel nauinus, ut est in meo. Puto verum, nativus carcer. Nam ita se habet. carcer ille à Dionysio tyranno in viuo saxo excisus totus est, & deinceps etiam auctus. Cicero in Verrem: Latomias Syracusanæ omnes audiuit, plerique etiam noltis. Opus est ingens, magnificum, regum ac tyrannorum. Totum est ex saxo in mirandam altitudinem depresso, & mul- D torum operis penitus exciso. Nihil tam clausum ad exitus, nihil tam septum vndique, nihil tam tutum ad custodias nec fieri nec cogitari potest. Ergo verè nativus carcer, manu tamen adiutus. Addo Pincianum legere, lautumius carcer.

221. INGENTEM CIVIT.] Cicero i v. in Verrem, Syracusas maximam esse Græcarū urbium, pulcherrimamque. Liuius xxv. Vastæ magnitudinis urbem. Quam vastæ, Strabo prodit, qui stadia circumdat CLXXX. Ea sunt millaria circiter XXII. Ut hoc quoque accedit firmando, ac credenda tandem, magnitudini Romanae, asserta à nobis in Admirandis.

222. LAXIUS TERRITORIVM.] Ineptè. quid hic de territorio, aut quæ comparatio cum finibus? Libri scripti torritam, & quidam turritam. Id omnino tenendum. & manet in illâ urbis magnitudine: quam

eâ dictione afferit, quod laxius turribus (id est mæni- bus, in quibus turres olim crebrae) cincta sit, quam pa- teant vel fines & territorium aliarum urbium. Vide tamen, an hoc ipso sensu, laxius terminatam, malis.

223. NVLLVM DIEM.] Cicero in Verrem: Syracusanæ hic situs atque natura esse loci cælique dicitur, vt nullus unquam dies tam magnâ turbulentaque tempestate fuerit, quin aliquo tempore solem eius dici homines viderent. Hanc laudem & cum Rhodo Plinius communicat: Rhodi & Syracusanæ numquam tanta nubila obduci, vt non aliquâ horâ sol cernatur.

224. POST PLAT.] Qui ab eâ conatus auocare.

225. VITÆ.] Quam Corinthi fædè egit.

226. BINIS.] Tiberius imitatus. fileo.

227. PROPTER ILLOS.] Nam tales liberi, præsidium, non decus tantum, parentibus.

228. MALEDICTVM SINT.] Tam inquinati & maculosi, vt vel dixisse eos filios tuos, sit conuiciare & male dicere. Nam sicut gloria ex bonis clarisq; ad parentes dimanat, sic & infamia ex alijs.

229. LAUDARI TE.] Romano more, pro Rostris, oratione funebri.

230. PARENTES SEQVITVR.] Qui communis ac naturæ lege, prærire debuerat. Ideo in monumentis ad- sidua hec querela. vt:

Quod decuit natum patri præstare sepulto, Hoc contrâ nato præstitit ipse parens.

Alibi: Monumentum, quod patri filius facere debuerat. Et alibi:

— à patre mœsto

Accepit tumulos, quos dare debuerat.
Vide supra, cap. I.

231. OMNI INVIDIA.] Quam frustrâ querelis tuis moues, & iniquos appellas.

CAP,

imaginem agendum totius vitæ introitum refefamus. Syracusas visere deliberanti tibi, A quicquid delectare poterat, quicquid offendere, exposui: puta nascenti me tibi venire in consilium, intratura es²³² urbem diis hominibusque communem, omnia comple-xam, certis legibus²³³ æternisque deuinctam, indefatigata cælestium officia voluentem. Videbis illic innumerabiles stellas, miraberis²³⁴ uno sidere omnia impleri, solem quo-tidiano cursu diei noctisque spatia signantem,²³⁵ annum in æstatem hiememque æqua-liter diuidentem. Videbis nocturnam lunæ²³⁶ successionem, à²³⁷ fraternis occulsioni-bus lene remissumque lumen mutuante, & modò²³⁸ occultam, in modò²³⁹ toto ore ter-ris imminentem, accessionibus damnisque mutabilem, se in per²⁴⁰ proximè dissimilem. Videbis²⁴¹ quinque sidera diuersas agentia vias, &²⁴² in contrarium præcipiti mundo nitentia: ex horum leuissimis motibus²⁴³ fortunæ populorum dependent, & maxima ac miniima proinde formantur, prout æquum iniquumve sidus incessit. Miraberis con-lecta nubila, & cadentes aquas, &²⁴⁴ obliqua fulmina, & cæli²⁴⁵ fragore in. Cùm satia-tos spectaculo supernorum in terram oculos deiceris, excipiet te alia forma rerum, ali-B terque mirabilis. Hinc camporum in infinitum patentium fusa planicies; hinc mon-tium magnis & niualibus surgentium iugis, erecti in sublime vertices; deiectus flumi-num, &²⁴⁶ ex uno fonte in Orientem Occidenteque defusi amnes; & summis cacu-minibus nemora nutantia, & tantum siluarum cum suis animalibus, auiumque concen-tu diffsono. Varij vrbium situs, & seclusæ nationes locorum difficultate. quarum aliæ se in erectos subtrahunt montes, aliæ ripis, lacu, vallibus, palude circumfunduntur:²⁴⁷ ad-iuta cultu seges, & arbusta sine cultore fertilia, & riuorum lenis inter prata discursus, & amœni sinus, & littora in portum recedentia, sparsæ tot per vastum insulæ, quæ inter-uentu suo²⁴⁸ maria distinguunt. Quid lapidum gemmarumque fulgor, & inter rapi-dorum cursum torrentium²⁴⁹ aurum arenis interfluens, & in mediis terris, medioque rursus mari²⁵⁰ nitentes ignium faces, &²⁵¹ vinculum terrarum Oceanus, continuatio-nem

CAP. XVIII. 232. VRBEM.] Id est, hunc or-bem. Cicero 111. De Finib. Mundum esse censem (Stoici) quasi communem urbem, & ciuitatem hominum & deorum. Nos Phys. I. Diff. V I I.

233. ÆTERNISQUE.] Quamdiu stabit. nam ex tua mente & Stoicorum, o Seneca, non hæc æterna.

234. VNO SIDERE.] Sole. Vide 11. Physiol. Diff. XII.

235. ANNVM IN.] Meus liber: annuo spa-tio æstates.

236. SUCCESSIONEM.] Succedit enim in vicem occasi iam Solis.

237. FRATERNIS OCC.] Meus & plerique scri-pti: superis occurribus.

238. OCCVLTAM.] Silentem, tenui aut nul-lo lumine.

239. TOTO ORE.] Plenam & vndique col-lustratam.

240. PROXIMÆ DISS.] Diuersam ab eâ, qua ultimò fuit.

241. QVINQUE SID.] Erratica.

242. IN CONTRARIVM.] Proprio suo motu lata, contra primum illum motum.

243. FORTVNÆ POP.] Et hic & sibi fata ne-Elit astris: neque his quinque tantum, sed omnibus. Vide Physiol. I I. Diff. X I I I.

244. OBLIQVA.] Ita enim feruntur. & cauſa est, quod ignea illa natura altum petit, vis & elatio deor-sum agit. Ergo in latus, utriq; cauſa obsecuta feruntur.

245. FRAGOREM.] Tonitru. Itaque Cælum hic, Aër.

246. EX VNO FONTE.] Nimium est. ne ex mon-te quidem uno, si certa & vera amarus. Nam hæc ad

Rhenum & Danubium spectant: quorum ille in C Occasum, iste in Orientem diuersus fertur. In Adulâ monte Rhenus oritur; satis procul inde in Abnobâ monte, siue prope Rauracos montes, ut Ammianus designat, Danubius in Suevis. Itaque inter fontes (hodie scimus) grande interuallum, & plus centum milliarium. Si de Rhodano & Reno sensisset, ve-rius foret: quod non potest, quia non ille ad Orientem. Et cum Seneca etiam Claudianus, tanto posterior:

Prominet Hercyniae confinis Rætia siluæ,

Quæ se Danubij iactat Rhenique parentem.

Etsi ille minus errat, qui communiter de Rhætiâ scri-bit. Senecam non excusamus, nisi si opinio illorum fuit originem Danubij in Oeno esse: qui sanè vicinus Reno surgit, & longo tractu in Danubium fluit.

247. ADIVTA CVLTV.] Meus, Ad vitam fru-etus, seges: & sanè plerique etiam scripti fructus, aut fructu.

248. MARIA DISTIN.] Meus, patriam distin-D guunt: at ali⁹ quidam scripti, paria. Quod ferri po-test. & equalitas, inquit, illa maris & par facies va-riatur ab insulis.

249. AVRVM ARENIS.] Ut in Tago, Pactolo, Hermo, hodie Indie nouæ fluentis.

250. NITENTES IGN.] Quas in medio mari po-nit, insulis nempe aut collibus, qui ibi sic ardent. Vul-canica insula tales, Aenaria & plures.

251. VINCVLVM TERR.] Declamator in Suas-riâ I. Oceanus totius orbis vinculum, terrarumq; custodia. Recte: nec enim terra secca & arida per se, sine humore constet, quin diffuat: & ideo ut Plinius verba sunt, terram totam intrâ, extrâ, suprà, venis, ut vinculis, discurrentibus Oceanus ligat.

A nem gentium²⁵² triplici sinu scindens, &²⁵³ ingenti licentiâ exæstuans? Videbis his inquietis, & sine vento fluctuantibus aquis immani &²⁵⁴ fidem excedenti magnitudine terrentia animalia, quædam grauia & alieno se²⁵⁵ magisterio mouentia, quædam²⁵⁶ velocia, concitatis perniciora remigiis, quædam²⁵⁷ haurientia vndas, & magno prænauigantium periculo efflantia. Videbis hîc nauigia, quas non nouere terras quærentia. Videbis nihil humanæ audaciæ intentatum,²⁵⁸ erisque ei spectatrix, & ipsa pars magna conantium: disces, docebisque artes, alias quæ vitam²⁵⁹ instruant, alias quæ²⁶⁰ ornent, alias quæ²⁶¹ regant. Sed istic erunt mille corporum & animorum pestes, & bella, & latrocinia, & venena, & naufragia, & intemperies cæli corporisque, & carissimorum acerba desideria, & mors, incertum²⁶² facilis, an per pœnam cruciatumque. Delibera tecum, & perpende quid velis. vt in illa venias,²⁶³ per ista exeundum est. Respondebis, velle te viuere.²⁶⁴ quidni?²⁶⁵ Imò, puto, ad id non accedes, ex quo tibi aliquid detrahi doles. Viue ergo, vt conuénit. Nemo, inquis, nos consuluit. Consulti sunt de nobis

B parentes nostri: qui cùm condicionem vitæ nossent, in hanc nos sustulerunt. Sed xix. vt²⁶⁶ ad solatia veniam, videamus primùm quid curandum sit, deinde quemadmodum. Mouet lugentem desiderium eius, quem dilexit. id per se tolerabile apparet. Absentes enim abfuturosque, dum viuerent, non fleimus, quamvis omnis vsus illorum nobis & conspectus ereptus sit. Opinio est ergo, quæ nos cruciat: & tanti quodque malum est, quanti illud²⁶⁷ taxauimus. In nostrâ potestate remedium habemus. Iudicemus illos abesse, &²⁶⁸ nosmetipsi fallamus: dimisimus illos, iinò consecuti²⁶⁹ præmisimus. Mouet & illud lugentem: Non erit qui me defendat, qui à contemptu vindicet. Vt minimè probabili, sed vero solatio vtar: in ciuitate nostrâ plus gratiæ orbitas confert, quæ eripit. Adeoque senectutein solitudo, quæ solebat destruere, ad potentiam

C 252. TRIPLOI SINI.] Quomodo? Vt in quatuor partes terra scindatur, & quæque earum chlamydem referat: ea ipsa chlamys à tribus partibus Oceano cingatur. Ita enim veteres (nec absurdè, aut falsò omnino) considerarunt, & suspitione attigerunt, quæ hodie inspectione nota. Hoc est, quod Macrobius lib. II. in Somnium, cap. IX. scribit: Omne terram QVADRIFARIAM diuidi, & singulas HABITATIONES INSULAS esse. Vide me fusi explicantem, Physiol. lib. II. Dissert. XVII.

253. INGENTI LICENTIA.] Nullà, si de ordinario æstu accipis, qui horas suas & legem habet, seruatq. Sed exæstuarie dicit, id est redundare & interras effluere, ventis aut tempestate impulsu.

D 254 FIDEM EXCEDENTI.] Interpolata ista, & vox, fidem, nulla est priscis libris, qui dumtaxat: & excedenti terrentia magnitudine. Quod eti aliquid sensu teneas, quanto meliore & veriore, terrena? Ita enim emendo, & Plinius cap. I. lib. IX. aduoco, in quo ipsa inscriptio: Quare in mari maxima animalia? & orditur: Sunt autem complura in iis, maiora etiam terrestribus. Certe maiora, vt Balæna, Pristes, Physeteres: & causa euidens (ait idem scriptor) humoris luxuria.

255. MAGISTERIO.] Idem Plinius illustrat. cap. vlt. Amicitiae exempla sunt Balæna & Musculus. quando prægraui superciliorum pondere obrutis eius oculis, infestantia magnitudinem vada prænatans demonstrat, oculorumque vice fungitur.

256. VELOCIA.] Vti Delphinus. de quo idem ille scriptor: ocior volucræ, ocior telo.

257. HAVRIENTIA.] Hoc ad Physeterem, unde ei nomen, διπλός φυσαν, ab efflando. Plinius: Columnæ modo se attollens, altiorque nauium velis, diluuiem quandam eructans. At Strabo lib. III.

non ipsum sic attolli, sed spiritum & efflatum illum columnæ assimilat, verius fortasse: Τῶν φυστίφων ἀναφυσάντων, φάνεται τις νεφαδούς δικένοντας τοῖς πόρρωθεν αφορώσι: Physeteres cùm reflant, sic species columnæ cuiusdam nubilæ procul intuentibus.

258. ERISQUE EI.] Liber meus, erisque eius specteris, & ipsa. Quidam, eius expertrix. Dubito an non, erisque & suspectrix. Tu, inquit, & suspicies illos magna conantes, & imitaberis. Quomodocunque, & non ei scribe.

259. INSTRVANT.] Vt sunt mechanicae.

260. ORNENT.] Liberales.

261. REGANT.] Philosophicae.

262. FACILIS.] Euthanasia. nec tamen spernam, fatalis.

263. PER ISTA.] Latrocinia, venena, mortes.

264. QVIDNI?] Responsio est eius, que quasi rogetur: & afferit.

265. IMO PUTO.] Iterum Seneca, siue interrogatoris, qui dñanat responsum. Tun' viuere? imò nō debet as Marcia, quæ doles aliquid tibi detrahi ex iis, quæ pacto conuento omnia poterant. Aliquid, nempe filium. Videlicet tamen an non legendum: viuere? Quinimò, puto.

CAP. XIX. 266. AD SOLATIA.] Pars secunda libelli. prior habuit exempla & rationes vincendo dolori, hec lenimenta, & vi ipse, solatia.

267. TAXAVIMVS.] Pretiu ei aut pôdus dedimus.

268. NOSMETIPSI FALLAMVS.] Benè est, & capimus: tamen meus & ali⁹ aliquot, nosmetipsi non fall. cum negatione. Seruem, sed legam fallemus. Age, inquit, putemus non periisse, sed abesse in aliquā peregrinatione: & reuera non fallemur, quia sunt, eti⁹ in alio loco.

269. PRÆMISIMVS.] Totus hic locus in Antiphane Comico:

tiam dicit, ut quidam odia filiorum simulent, & liberos²⁷⁰ seruent, & orbitatem²⁷¹ manu faciant. Scio quid dicas: Non mouent me detrimenta mea, etenim non est dignus solatio, qui filium sibi decessisse, sicut²⁷² mancipium, molestè fert: cui quicquam in filio respicere, præter ipsum, vacat. Quid igitur te, Marcia, mouet? vtrum, quod filius tuus decessit: an, quod non diu vixit? Si quod decessit, semper debuisti dolere: semper enim scisti mori. Cogita, nullis defunctum malis affici. illa quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Nullas scimus iiminere mortuis tenebras, nec²⁷³ carcерem, nec flumina²⁷⁴ flagrantia igne, nec²⁷⁵ obliuionis amnem, nec²⁷⁶ tribunalia, nec reos ullos in illâ libertate tam laxâ: nullos iterum tyrannos. Luciferunt ista poëtæ, & vanis nos agitauere terroribus. Mors omnium dolorum & solutio est, & finis: ultra quam mala nostra non exent, quæ nos in illam tranquillitatem, in quâ²⁷⁷ antequam nascemur iacuimus, repavit. Si mortuorum aliquis miseretur, & non natorum misereatur. Mors nec bonum nec malum est. Id enim potest aut bonum aut malum esse, quod aliquid est: quod vero ipsum nihil est, & omnia in nihilum redigit, nulli nos fortunæ tradit. Mala enim bonaque circa aliquam versantur materiam. Non potest id fortuna tenere, quod natura dimisit: nec potest miser esse, qui nullus est. Excessit filius tuus²⁷⁸ terminos, intra quos seruitur. Excepit illum magna & æterna pax: non paupertatis metu, non diuinarum curâ, non libidinis per voluptatem animos carpentis stimulis incessit, non inuidiâ felicitatis alienæ tangitur, nec suæ premitur, nec conuiciis quidem ullis verecundæ aures verberantur: nulla publica clades²⁷⁹ conspicitur, nulla priuata: non solitus futuri pendet²⁸⁰ ex euentu, semper in deteriora dependenti. Tandem ibi constitit, unde nil xx. eum pellat, ubi nil terreat. O ignaros malorum suorum, quibus non mors ut optimum inuentum naturæ laudatur! quæ siue felicitatem includit, siue calamitatem repellit, siue satietatem aut lassitudinem senis terminat, siue iuvenile æuum, dum meliora sperantur, in flore²⁸¹ deducit, siue pueritiam²⁸² ante duriores gradus reuocat: omnibus

Πενθεῖν δὲ μεζίως τοὺς περιστοντας φίλους.
Οὐ γὰρ τεθνάσκω, ἀλλὰ τὴν ἀντὶν ὁδὸν,
Ην πάσην ἐλθεῖν ἐσ' αἰσχυναῖος ἔχον,
Περεληλύθασιν. εἴτα χ' ἡμεῖς οὐτε εὔρομεν,
Εἰς ταῦτα παταγώγιον αὐτοῖς ἔξορδον,
Κοινὴ τὸν ἀλλον συνδιαβίνοντες χρόνον:
Lugere amicos mortuos modice decet.
Nō mortui etenim sunt, sed illamipsam viam,
Quam mox necessum inire nobis omnibus,
Illi præiuerunt. & ecce postmodum
Transgressi in unum idemque diuersorium,
Coniuncti agemus quidquid æui reliquū est.
Noſter epist. xcix. Quem putas periisse, præmis-
sus est. Pia, pulchra, quis neget? & sensus, si non
oris, Christiani.

270. SERVENT.] Placet Gruteri sufficio, imò cor-
rectio: ciurent. Eiurantur liberi, qui velut iuramen-
to negantur, quod fit in Abdicatione, quò velim hec
relata. Nam tales extra domum & familiam sepositi,
spem aliis faciebant in vacuum veniendi. Quod ad
verbum, adi De Benef. VI. cap. IV.

271. MANV FACIANT.] Sponte & ultrò fa-
ciant se orbos. Phrasis valdè amata Senecæ, & penè
vni familiaris. De Breuit. vit. cap. IIII. Adiice
morbos, quos manu fecimus: intemperie & luxu.
Epist. LIX. Finem non operiri, sed manu facere:
arcessere, & sponte sumere. De Irâ III. cap. XI. Ma-
gna pars querelas manu fecit: ipsa inuenit & for-
mant. De Beneficiis VI. cap. XL. Occasiones redi-
endorum beneficiorum obseruare, non manu
facere. Viuit & aliter paulo, pro arte & industria
facere. Vide epist. LXXXIX. & XC. & CXV. & LIII.
De Irâ II. cap. VIII. Alij qui sic vñi, pauci occur-

runt. In Plinio est, libri X VI II I. Præfat. de Venenis: C
Ne iis quidem quæ nascuntur contenti, quando
plura eorum genera humanâ manu fiunt. In Sta-
tio I. Thebaid.

Partiti versant populorum fata, manuque
Fortunam fecere leuem.

De Eteocle & Polynice. quorum alteri graue fuisse
priuari regno: ergo, inquit, ingenio leuarunt fortu-
nam, alternis imperare commenti.

272. MANCIPIVM.] In quo damnum magis,
quam affectus mouet.

273. CARCEREM.] Erebi claustra, ut poëtæ.

274. FLAGRANTIA.] Phlegetontem.

275. OBLIVIONIS.] Leten.

276. TRIBVNALIA.] Minois, Rhadamanthi,
Æaci.

277. ANTEQVM NASC.] Similes ergo illi tem-
pori? Plinianum hoc sit: Nec magis à morte sensus
ullus aut corpori aut animæ, quam ante natalem. D
Sed & noſter in Epist. LIV. quam vide. Sapientia in
immortalitate vacillat.

278. TERMINOS.] Huius vite.

279. CONSPICITVR.] Meus & alij, prospicitur.
quod malum ob sequentia, & futuri metum hic tangit.

280. EX EVENTV.] In meo, & ex euentu sem-
per incertiora dependenti. Fortasse, rependent. Non
pendet, inquit, futuri anxius: idq; ex euentu,
qui semper incertiora rependit. Nec enim unquam se-
curitas, & ubi finem cura censeas, alia subnascit.
Vulgata tamen non displicet: & verum est, in deterio-
rare & animos nostros inclinare.

CAP. XX. 281. DEDVCIT.] Velim, educit
282. ANTE DVRIOR.] Aetatis secutore.

Nam,

A bus finis, multis remedium, quibusdam votum, de nullis melius merita, quam de his ad quos venit²⁸³; antequam inuocaretur. Hæc seruitutem inuita domino²⁸⁴ remittit: hæc captiujorum catenas leuat: hæc è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat. hæc exsilibus in patriam semper animum oculosque tendentibus, ostendit, nihil interesse inter quos quisque iaceat. hæc, vbi res communes fortuna male diuisit, & æquo iure genitos, alium²⁸⁵ alij donauit,²⁸⁶ exæquat omnia. hæc est quæ nihil quicquam alieno fecit arbitrio. hæc est, in quâ nemo humilitatem suam sensit. hæc est quæ nulli paruit. hæc est, Marcia, quam pater tuus concupiuit. Hæc est, inquit, quæ efficit, ut nasci non sit supplicium: quæ efficit,²⁸⁷ ut non concidam aduersus minas casuum, ut seruare animum saluum ac potentem sui possim. Habeo²⁸⁸ quò appellam. Video istic²⁸⁹ cruces non viuius quidem generis, sed aliter ab aliis fabricatas. alij capite conuersos in terram suspendere, alij²⁹⁰ per obsecra stipitem egerunt, alij brachia²⁹¹ patibulo explicuerunt. Video fidiculas, video verbera: & membris & singulis articulis²⁹² singula B machinamenta: sed video & mortem. Sunt istic hostes cruenti, ciues superbi: sed video istic & mortem. Non est molestum seruire, vbi si domini pertæsum est, licet²⁹³ uno gradu ad libertatem transfire.²⁹⁴ contra iniurias vitæ, beneficium mortis habeo. Cogita, quantum boni opportuna mors habeat, quam multis diutiis vixisse nocuerit. Si Cn. Pompeium, decus istius firmamentumque imperij,²⁹⁵ Neapoli valitudo abstulisset, indubitus populi Romani princeps excesserat. At nunc exigui temporis adiectio fastigio illum suo depulit. Vedit legiones in conspectu suo cæsas: & ex illo prælio, in quo²⁹⁶ prima acies senatus fuit, quam infelices reliquæ sunt, imperatore in ipsum superfuisse! vedit²⁹⁷ Ægyptum carnificem, & sacrosanctum victoribus corpus²⁹⁸ satelliti præstítit, etiam si incolumis fuisset pænitentiam salutis acturus. quid enim erat turpius, quam Pompeium viuere beneficio²⁹⁹ regis? M. Cicero si eo tempore, quo Catilinæ sicas deuitauit, quibus pariter cum patriâ petitus est, concidisset, liberata Rep. conseruator eius: si denique filiæ suæ funus³⁰⁰ secutus fuisset, etiam tunc felix mori potuit. Non vi-

C

Nam hæc mollis est, & asperiora omnia excipiunt. Statim etiam euocat legendum, aut fallor.

283. ANTEQVAM INVOC.] Ad iuuenes pertinet, quibus lata adhuc omnia, & vita in fructu est. Postea grauus, & mors inuocatur.

284. REMITTIT.] In manciplis, quæ asserit in libertatem.

285. ALII DON.] Acutissime Pincianus, aliis donauit: atque adeò verissime. De rebus loquitur opibusq; quas naturâ communes, Fortuna iniquè distribuit, huic multas, illi paucas.

286. EXÆQVAT.] Plautus:

— verum nos homunculi

Satillum animæ qui cùm exemplò amissimus, Æquè mendicus atque ille opulentissimus Censetur censi ad Acheruntem mortuus.

D Vbi legam, Æquo: ut dicat æquo censi censi omnes, nec ut Rome, classibus iuxta opes distinctos.

287. VT NON CONCIDAM.] Quia in grauioribus casibus (Stoico dogmate) ad hanc vtrò ibo.

288. QVÒ APPELLAM.] Portum illum video. Meus tamen: quod appellem. quasi in iudicio: sed illud prefero.

289. CRVCES.] Hæc genera, & isteipse locus, in libris De Cruce à nobis explicata.

290. PER OBSECRA.] A parte imâ ad superam. Seneca epist. x i v. Adactum per medium hominem, qui per os emergat, stipitem.

291. PATIBVL.] Quod a patendo dictum. cuiusmodi Crux transuersaria, vel decussata.

292. SINGVL MACH.] Vox inseritur à libris, singula docuerunt machinamenta. Aptarine po-

test, si occurrunt legas? nec inepit, qui dolorū fecit.

293. VNO GRADV.] In rupe, in flumine, in tecto, gradum promoue: desili.

294. CONTRA INIVRIAS.] Sententia haud improba, sed verba valde abeunt a libris. Erasmi quidem editio: Coram te iura vitæ beneficio. Scripti, Coram te iura beneficio; aut, vita beneficio. Legam: Contante vitâ, beneficio mortis abeo: siue etiam, morante. Sententia est. vita si moratur & ternet; at mors subuenit, si volo, & dimittit.

295. NEAPOLI.] Inuenialis:

Prouida Pompeio dederat Campania febres Optandas.

Cicero Tuscul. i. Pompeio nostro familiari, cùm grauiter ægrotaret Neapoli, melius est factum. Vtrum igitur si tum eslet extinctus, à bonis rebus, an à malis discessisset? Tangit & Velleius lib. ii. & Dio xli.

296. PRIMA ACIES.] Nam ductores & honestissimi in ea, ut docui in Militiâ: & Senatus ferè totus cum Pompeio.

297. ÆGYPTVM.] Achillam.

298. SATELLITI.] Pinciani est, & teneo. nam libri ferè omnes satietati. Septimum autem intellegit, Romanum & ipsius Pompej bello Piratico, militem. Itaq; Imperatoris illius velut slipator aut satelles.

299. REGIS?] Ergone ita pudendum aut nouum, Regis salutem accepto referre? Merito hoc suspectum, & de rege nihil praeviuit. Suspicabar gregalis, ipsius Sepiimij & vulgo militum.

300. SECVTVS FVISSET.] Quid? si post filiam mortuus, non vidisset hæc mala? Ille vero iamdiu vi-

L 2 derat,

disset strictos in ciuilia capita mucrones : nec diuisa percussoribus occiforum bona , vt A
ctiam ³⁰¹ de suo perirent : non ³⁰² haftam ³⁰³ consularia spolia vendente : nec cædes,
nec ³⁰⁴ locata publicè latrocinia,bella,rapinas, ³⁰⁵ tantuin Catilinarum. Marcum Catonem si à Cypro & hereditatis regiæ dispensatione redeuntem. mare deuorasset , vel cum
illâ pecuniâ, quam afferebat ciuili bello stipendum , nónne illo benè actum foret ? hoc
certè secum tulisset , neminem ausurum coram Catone peccare. Nunc annoruin adie-
ctio paucissimorum,virum libertati non suæ tantùm, sed publicæ natum , coëgit Cæsa-
rein fugere , ³⁰⁶ Pompeium sequi . Nihil ergo mali immatura mors attulit ³⁰⁷ Metilio:
omnium etiam malorum remisit patientiam. Nimis tamen citò periit , & immaturus.
Primum , puta illum superfuisse : comprehendere quantum plurimum procedere homi-
ni licet : quantulum est ? ³⁰⁸ Ad breuissimum tempus editi,citò cessuri loco , venienti in
paetum hoc, prospicimus hospitium. De nostris ætatibus loquor, quas incredibili cele-
ritate conuolui constat: computa vrbium sœcula. videbis quām non diu steterint, etiam
quæ vetustate gloriantur. Omnia humana breuia & caduca sunt, infiniti temporis nul- B
lam partem occupantia. Terram hanc cum populis, vrbibusque, & fluminibus, & am-
bitu maris, puncti loco ponimus, ad vniuersa referentes : minorem portionem ætas no-
stra, quām partem puncti habet , si tempori comparetur omni. cuius maior est mensu-
ra quām mundi : vt pote cùm ille se intra huius spatium ³⁰⁹ toties remetiatur. Quider-
go interest id extendere ; cuius quantumcumque fuerit incrementum, non multum ab-
erit à nihilo ? vno modo multum est quòd viuimus : si satis est. ³¹⁰ Licet mihi vaces , &
in moram tardatæ senectutis nouies denos centenosque percenseas annos:cùm ad omne
tempus dimiseris aniūm , nulla erit illa breuissimi longissimique æui differentia, si in-
specto quanto quis vixerit spatio, comparaueris quanto non vixerit. Deinde non imma-
turus deceſſit : vixit enim, quantum debuit viuere . Nihil enim illi iam vltra supererat.
Non vna hominibus senectus est , vt ne animalibus quidem. intra quattuordecim quæ-
dam annos defatigantur : & hæc illis longissima ætas est, quæ ³¹¹ homini prima. dispa-
cuique viuendi facultas data est : nemo nimis citò moritur , qui vietur diutiùs quām C
vixit , non sicut. Fixus est cuique terminus : manebit semper ubi positus est : nec illum
vterius diligentia aut gratia promouebit : ³¹² scit libenter illum vterius diligentiam ex
confilio perdidisse. Tulin suum, —metasq; dati peruenit ad æui. Non est itaque quòd sicut
oneres : Potuit diutiùs viuere . Non est interrupta eius vita , nec vñquam se annis casus
inter-

derat , & strictos acie Pharsalicā in ciuium capita
mucrones ; & bona diuisa ac subhaſtata, ipsius etiam
Pompeij, & quidquid hic malorum narratur. Nam fi-
liam obiisse certum est bello Cæsaris Hispaniensi, haud
diu nimis ante Cæsarem ipsum. Itaq; suspecta tota hæc
clausula , & interpolationis accusanda à libris : quo-
rum alii alia desunt (Gruterum, si lubet, vide) meo
hac omnia. atque habet tantum : liberatæ republicæ
senatusque fuisse etiamtunc felix mori potuit.
Ex eo concinnes: republicæ Senatuque, etiamtunc.
Sed viderint, si qui vetustiores libros forte nacti.

^{301.} DE SVO PER.] Ipsí præmium suæ mortis es-
sent. Tale in Floro: Misera respùblica in exitium
suum merces erat.

^{302.} HASTAM.] Quam Cæsar pro ade Iouis Sta-
toris in foro posuit. Cicero Phil. II. & sepè de hac
Iulianâ haſta.

^{303.} CONSULARIA.] Nam vterque Consul
à Pompeio steterat.

^{304.} LOCATA.] Latrones præmio publicè pro-
nucati.

^{305.} TANTVM CATIL.] Id est, tot uno tem-
pore Catilinas: animo, quo ipse, præditos. Ita omnes
libri, nec Pincianum audio trium Catilinarum sub-
stituentem. Refert ad III. viros Lepidum, Antonium,
Octavianum. Sed reuerā Cicero vix ea, aut eos in

potentiâ illâ vidit , inter primores occisus.

^{306.} POMPEIVM SEQVI.] Quem certè nec
ipsum probabat.

^{307.} METILIO.] Libri, illi: putemq; ego, filio.
Vox edita, est à Pinciani diuinatione.

^{308.} AD BREVISSIMVM.] Membrum hoc totum
dubia valetudinis. In meo: editis, citò cessuris. ve-
nientes i. p. h. p. officium. Sed & alij aliter: ego
vulgato melius nihil extrico. Nos citò abimus, inquit,
alij velut diuersorum relinquimus, pariter & eadem
lege abituro.

^{309.} TOTIES REMETIATVR.] Nam mundus in D.
tempore voluitur, revoluitur: atque ut Philosophus
ait, Tempus motus quietisque mensura est.

^{310.} LICET MIHI.] Et hic libri valde variant:
meus, licet mihi vaces, & in memoriam traditæ se-
nectutis viros nomines, centenos denosq; percen-
ses annos. Que sincera omnia habeo, voculâ excep-
ta, & lego: Licet mihi vates. Vates sunt Sibylle, lō-
gæne vel ad prouerbium. Adiunge, inquit, & alios vi-
ros senecte, traditæ aeo & memoria; quia rara fuit.

^{311.} HOMINI PRIMA.] Nam hæc est Pueritia,
atque in eo fine definit.

^{312.} SCIT LIBENTER.] Corruptrix & hic ma-
nus. meus codex nihil horum habet, tantum: Mane-
bit semper ubi positus est, nec illum vterius di-
ligen-

A interiecit. soluitur quod cuique promissum est : ³¹³ eunt vi suâ fata , nec adiiciunt quicquam , nec ex promisso semel demunt : frustra vota ac studia fiunt . Habebit quisque , quantum illi dies primus adscripsit . ex illo quo primùm lucem vedit , iter mortis ingressus est , accessitque fato propior : & illi ipsi , qui adiiciebantur adolescentiæ anni , vitæ detrahebantur . In hoc omnes errore versamur , vt non putemus ad mortem , nisi senes inclinatosque iam vergere : cum illò infantia statim , & iuuenta , omnisque ætas ferat . ³¹⁴ Agunt opus suum fata : nobis sensum nostræ necis auferunt : quoque facilius obrepat mors , sub ipso vitæ nomine latet . Infantem in se pueritia conuertit , pueritiam pubertas , iuuentutem senectus abstulit . Incrementa ipsa , si benè computes , damna sunt .

B Quereris , Marcia , non tam diu vixisse filium tuum , quām potuisset ? Vnde enim scis , an diutius illi expedierit ? an illi hac morte consultum sit ? Quem inuenire hodie potes , cuius res tam benè positæ sint & fundatæ , vt nihil illi , procedenti tempore , timendum sit ? Labuntur humana , ac fluunt : neque pars vitæ nostræ tam obnoxia aut tenera est , quām quæ maximè placet . Ideoque felicissimis optanda mors est : quia in tantâ inconstantia turbaque rerum , nihil nisi quod præteriit , certum est . Quis tibi recepit , illud pulcherrimum filij tui corpus , & summâ pudoris custodiâ inter luxuriosæ vrbis oculos ³¹⁵ conseruatum , potuisse ita morbos euadere , vt ad senectutem formæ illæsum perferret decus ? Cogita animi mille labes . neque enim recta ingenia , qualem in adolescentiâ spem sui fecerant , usque in senectutem pertulerunt : sed interuersa plerumque sunt . Aut sera , eoque fœdior luxuria inuasit , & coëgit dehonestare speciosa principia : aut in popinam ventremque ³¹⁶ proiectis , summa illis curarum fuit , quid essent , quid bibarent . Adiice incendia , ruinas , naufragia , lacerationes medicorum ossa ³¹⁷ viuis legentium , & totas in viscera manus demittentium , & ³¹⁸ non simplici dolore pudenda curantium . Post hæc exsiliū . non fuit innocentior filius tuus , quām Rutilius . Carcerem . non fuit sapientior , quām Socrates . Voluntario vulnere transfixum pectus . non fuit sanctior quām Cato . Cum ista perspexeris , scies optimè cum his agi , quos natura , quia illos hoc manebat vitæ ³¹⁹ stipendum , citò in tutum recepit . Nihil est tam fallax , quām vita humana : nihil tam insidiosum . non mehercule quisquam accepisset , nisi daretur insciis . Itaque si felicissimum est , non nasci : proximum puta , breuitate vitæ defunctos , citò in integrum restitui . Propone illud acerbissimum tibi tempus , quo Seianus patrem tuum clienti suo ³²⁰ Satrio Secundo ³²¹ congiarium dedit . Irascebatur illi ob vnum aut alterum liberius dictum , quod tacitus ferre non potuerat , Seianum in cœrues nostras ³²² nec imponi quidem , sed ascendere . Decernebatur illi statua in Pompeij theatro ponenda , quod exustum Cæsar reficiebat . Exclamauit Cordus , Tunc verè theatrum perire . Quis ergo non rumperetur , ³²³ supra cineres Cn . Pompeij constitui Seianum , & in monu-

C ligentia ex consilio perdidit , sed tulit suum . Lego , & consilio perduxit : sive , perduxerit . Superflua certè sunt alia , & idem iterant . nisi placeat : promouebis , si libeat ; nec illum interius diligentiâ & consilio perduces , aut etiam reduces . Ita duo dicat , D nec produci vitam , nec contrahi : & fixam esse fatalē metam . Piget referre variantes lectiones : Gruterum vide , & videbis me proximè ab iis ire .

³¹³ EVNT VI SVA .] Pinciani est . anteà , vt sua : nec improbem si distinguas : Eunt , vt sua fata . Viam progrediuntur , quam fata pariter .

³¹⁴ AGVNT OPVS .] Veteres Augurij , vel Auguria opus . Lego , Actura opus suum fata , nobis s . n . iunctum cum sequentibus .

CAP.XXI.315. CONSERVATVM .] Mihī hæc bona . & arte laudat Metili⁹ pudicitiam , in urbe pa- riū casta , in formâ illiciente , conseruatam . At non ita morbos potuisset euadere , nec id in eius manu vel cautela .

CAP.XXI.316. PROIECTIS .] Scripti percoqui . Vix ego ambigam , quin fuerit , præcoquis : ad-

damq , articulam , & summa . Aut , inquit , sera & fœda luxuria occupat ; aut præcoquis , & in primis annis . Posit etiam præcocibus interpretari . Nam & præcoquum veteres dixerunt .

³¹⁷ VIVIS LEG .] Quod mortuis de more fiebat . Itaque in eo ludit . vide de Benef . v . cap . xxiv . De Prouid . cap . III .

³¹⁸ NON SIMPLI .] Nam partes ea neruosa , & nimis sensiles .

³¹⁹ STIPENDIVM .] Tam dura merces huius militiæ .

³²⁰ SATRIO .] In Tacito ita scribitur , at nostris libris Atrio : utrubi verius ? nec scio , nec refert .

³²¹ CONGIARIVM .] Metaphora . Ut donum sollet in vino , pecuniâ dari , sic Seianus patrem tuum (& res nempe eius) elargitus Satrio .

³²² NEC IMPONI .] Videtur sensus . nec à Principe quidem aut Senatu , quibus hoc ius , imponi Principem rebus Seianum : sed ipsum vafre , & astu ascendere .

³²³ SUPRA CINERES .] Quos cineres ? ipsius Pompeij ?

mentis maximū imperatoris consecrari ³²⁴ pessimum militem? ³²⁵ consecratur. Subscriptio, & acerrimi ³²⁶ canes, quos ille, vt sibi vni mansuetos, omnibus feros haberet, ³²⁷ sanguine humano pascebant, circulatram etiam hominem, ³²⁸ & illum imparatum, incipiunt. Quid faceret? si viuere vellet, ³²⁹ Seianus rogandus erat: si mori, ³³⁰ filia. Vtque inexorabilis: constituit filiam fallere. Vsus itaque balneo, & quo ³³¹ plus imponeret, in cubiculum se quasi ³³² gustaturus contulit: & dimissis pueris, quædam per fenestram, vt videretur edisse, proiecit: à cœnâ deinde, quasi iam satis in cubiculo edisset, abstinuit: alteroque die, & tertio idem fecit. Quarto, ipsâ infirmitate corporis faciebat indicium. Complexus itaque te: *Carissima*, inquit, *filia*, ^{et hoc} *vnum*, totâ celatâ *vita*, iter mortis ingressus sum, & iam ³³³ medium fere teneo. *Reuocare me nec debes, nec potes.* Atque ita lumen omne præcludi iussit, & se in tenebris condidit. Cognito consilio eius, publica voluptas erat, quod è faucibus audiflorum luporum educeretur præda. Accusatores, Seiano auctore, adeunt consulum tribunalia: queruntur mori Cordum, interpellantes quod coegerant. adeò illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæstione, an ³³⁴ morte rei perderentur. dum deliberatur, dum accusatores iterum adeunt, ille se ³³⁵ absoluerebat. Vidēsne, Marcia, quantæ iniquorum temporum vices ex inopinato in-
gruant? fles quod ³³⁶ alicui tuorum mori necesse fuit? pænè ³³⁷ non licuit.
xxiii. Praeter hoc, quod omne futurum incertum est, & ad deteriora certius: facilius ad superos iter est, animis citò ab humanâ conuersatione dimissis. minus enim fæcis ponderisque traxerunt: antequam obducerentur, & altius terrena conciperent, liberati, leuiores ad originem suam reuolant, & facilius, quicquid est illud, ³³⁸ absoluti transfluunt. Nec un-

quam
Ergo quadridui hoc iter, circa medium.

^{334.} MORTE REI.] Mureiana lectio. anteā, an mortis rei perderentur: siue, ut alij, proderentur. In meo est: an mortis rei reum perderent. Murei haud absonta restitutio: cui & vetus mea consonat, an morte rei prohiberentur. Nam hæc (ne accuset) iuxta cū ipso semper cepimus. Hoc maluisse ab eo ostendit, qui concilientur ista cum Tacito. Nam iste anno urbis DCCLXXVII. libro IV. Annalium, ita scribit: Et quia Cornutus suâ manu ceciderat, actum de premissis accusatorum abolendis, si quis maiestatis postulatus, ante perfectum iudicium seipse vitâ priuasset. Ibaturque in eam sententiam, ni durius contraque morem suum, palam pro accusatoribus Cæsar. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, per præmia elicabantur. Ergo tunc hoc ita decretum, & res iam extra quæstionem esse debebat in iudicio Cordiano. Quippe iste anno post accusatus. Quid dicam? hereo. nisi si tunc quidem pro accusatoribus Cæsar, sed decretum Senatus nondum interpositū. Itaq; res inuidiosa iterum nunc tracta in litem. An & Senecam parum intentè hac scriptissime? certè Tacitus in hac re nihil tale. Ceterum sententia Seneca hic est, quæ situm an morte rei prohiberentur: id est, liceret ne iis mori ita, ut salua bona & testamenteria essent? Quadruplatores noblebant, & negabant, & Consules adibant. Quo sensu & antè dixit: educebatur è faucibus audiflorum luporum præda. Verba emendationis nostra omnino firmantur à sequentibus istis: Fles quod alicui tuorum mori necesse fuit: pænè non licuit. Ex meo etiam scripto supera, haud absurdè fortasse: an mortis rei rem perderent. An opes tollerentur reis, necdum damnatis.

^{335.} ABSOLVERAT.] Ipsâ vitâ exuerat, & omnime tu ac seruitute. In plenâ iam libertate erat, tabellâ de se, à se latâ.

^{336.} ALICVI TVORVM.] Filio.

^{337.} NON LICVIT.] Patri.

CAP. XXIII. ^{338.} ABSOLVTI TRANSFL.]

Pompej? nō potest, nam ille alibi sepultus (in Aegypto) & vix sepultus. Cineres ergo operis & theatri exusti quasi vel hoc indignum, statuam eius esse in reliquo operis Pompeiani. vel etiam, supra cineres, id est, super defunctum Pompeium attollit: & eius loco, suffici & statui Seianum, quasi illo iam sperto.

^{324.} PESSIMVM.] Libri priisci, perfidum: afferunt. Hoc ideo, quia fidem erga Principem, & eius domum, minimè coluit: imò in extremo ipsum deiecit, si fors voluisse, ibat. Hæc contra militie sacramentum & fidem, cuius ipse caput & exactior erat.

^{325.} CONSECRATVR.] Alia distinctio in iisdem: consecratur subscriptio. An consarcinatur siue comparatur, an cui in mente vox aptior?

^{326.} CANES.] Apie de iis qui in canino hoc studio, ut ille dicebat. Imitatio Ciceronis est, qui plus semel Verrinos canes appellat, & qui eiustriali solent lambere.

^{327.} SANGVINE HVM.] Nam homines iis accusandos, damnandos, decorandos (quod ad opes attinet) obijcere solebat.

^{328.} ET ILLVM IMP.] Sic legitio. Excusat autem obiter Cremutum, quod citò visus despondere animum: sed, inquit, nimurum imparatum inopinatumque inuaserant.

^{329.} SEIANVS ROG.] Quod honos & libertas vetabant.

^{330.} FILIA.] Quod per illius pietatem non poterat. & callide eam laudat.

^{331.} PLVS IMPON.] Mirum in libris esse, quod postuum poneret: in aliis (ut meo) quod plus virium poneret. At vulgata mihi vera, & clara est.

^{332.} GVSTATVRVS.] A balneo ita solent, ouum aut mulsum teniter sumere, viribus reparandis. Is autem sèpè gustus in cubiculo (deserte hic) non in triclinio.

^{333.} MEDIUM FERE.] Plinius: Homini non ante septimum diem letalis inedia: durasse & ultra undecimum plerosque certum est.

A quam magnis ingenii cara in corpore mora est. exire atque erumpere gestiunt, ægræ has angustias ferunt, vagi per omne sublime, & ³³⁹ ex alto assueti humana despicere. Inde est quod ³⁴⁰ Plato clamat: *Sapientis animum totum in mortem prominere, hoc evelle, hoc meditari, hac semper cupidine ferri* ³⁴¹ *in exteriora tendentem.* Quid tu, Marcia, cùm videres senilem in iuvene prudentiam, vietorem omnium voluptatum animum, emendatum, carrentem vitio, diuitias sine avaritiâ, honores sine ambitione, voluptates sine luxuriâ appetentem, diu tibi putabas illum sospitem posse contingere? Quicquid ad summum peruenit, ad exitum ³⁴² properat. Eripit se aufertque ex oculis perfecta virtus: nec ultimum tempus exspectant, quæ in primo maturuerunt. Ignis quò clarior fulsit, citius extinguitur: viuacior est, qui cum lentâ difficultate materia commissus, fumoque demersus, ex sordido lucet. eadem enim ³⁴³ detinet causâ, quæ malignè alit. sic ingenia quò illustria, ³⁴⁴ breuiora sunt. Nam vbi incremento locus non est, vicinus occasus est. Fabianus ait, quod nostri quoque parentes videre, puerum Romæ fuisse, staturâ ingentis B viri: sed hic citò decepit, & moriturum breui neimo non prudens dixit. non poterat enim ad illam ætatem peruenire, quam præceperat. Ita est indicium imminentis exitij ³⁴⁵ maturitas, & appetit finis, vbi incrementa consumpta sunt. Incipe virtutibus illum, xxiiv.

non annis æstimare: satis diu vixit. pupillus relictus, sub tutorum curâ usque ad decimquartum annum fuit: sub matris custodiâ semper. cùm haberet suos penates, relinquere tuos noluit. Adolescens staturâ, pulchritudine, cetero corporis robore castris natus, militiam recusauit, ne à te discederet. Computa, Marcia, quâr raro liberos videant, quæ in diuersis domibus habitant: ³⁴⁶ cogita, tot illos perire annos iatribus, & per solitudinem exigi, quibus filios in exercitu habent: scies multum patuisse hoc tempus, ex quo nihil perdidisti. Numquam à conspectu tuo recessit: sub oculis tuis studia formauit, excellentis ingenij, & æquaturi ³⁴⁷ auum, nisi obstitisset ³⁴⁸ verecundia, quæ multorum profectus silentio pressit. Adolescens rarissimæ formæ, in tam magnâ mulierum turbâ viros corruipentium, nullius spei se præbuit: & cùm quarundam usque ad tentandum peruenisset improbitas, erubuit, quasi peccasset, quòd placuerat. Hac

C *At veteres, obsoleti illitique: meus autem, obsoletum illitumque fluunt. An obsoletum illotumque effluunt: siue etiam cum alijs, obsoleti illitique transfluent, eodem sensu. Platonicum est, qui volebat animas corpori deditas, corporibus elapsas circum ipsam terram volutari, nec in cælestem locum, nisi multis post seculis, reuerti. Cicero in Somnio, Macrobius ibi, Plato ipse x. de Legib. atque alibi.*

^{339.} EX ALTO ASSVETI.] *Nam è stellis & calo, quasi scintillas, decerpunt animas Stoici.*

D ^{340.} PLATO CLAMAT.] *Vbi reperio similia equidem in Phædonem. atque ibi Socrates: Ως μοι φαίνεται, inquit, ἀνὴρ τῷ οὐτι εὑρισκόφια διατρίψας τὸν Σίον, θαρρέων μέλλων διποθανεῖσθαι, καὶ ἔνελασιεῖ* *μέγιστα ὅισθαι ἀγαθὰ, ἐπειδὴν τελευτήν:* Mihi videtur, vir qui reuera in studio sapientiae vitam posuerit, cum fiducia moriturus, plenus bona spei quod magna ibi præmia consequetur, cùm obierit. *Et mox: Κινδυνεύσοι γάδει τοὺς χάνουσιν ὄρθας απόβιλοι φιλοσοφίας, λελιθέναι τοὺς ἄλλους, ὅτι εδέν εἰλλοι αὐτοὶ διποθεύσοιν ἢ διποθανεῖσθαι τε καὶ τεθνάσαι.* Nam qui rectè philosophandi studium amplexi sunt, hoc præcipue operam dant, ut taciti atque aliis ignaris meditetur mori. Iterumq. postea: *ὅτι τῷ οὐτι φιλοσοφοῦτες θανάθωσι:* quod reuera philosophantes in mortem propendeant. *Vide me II. Manud. Diff. II.*

^{341.} IN EXTERIORA.] *Cicero expressit è Platone: Animum inclusum in corpore, prominere foras; & ea quæ extra erunt contemplantem,*

fan- quammaxime se à corpore abstrahere.

^{342.} PROPERAT.] *Membranae omnes, propè est: ut nihil cuncte legere, ab exitu propè est, phrasij Tullij, & ipsius Senecæ.*

^{343.} DETINET CAVSSA.] *Humor, & quod igne repugnat. Simile in ingenis, aut virtutibus: aliquid aduersum adnexum detinet, donec eluctetur.*

^{344.} EO BREVIORA.] *Meus reiecta vocula, quo illustria, brevia sunt. Corneliana frequens dictio.*

^{345.} MATVRITAS.] *Plinius: Quippe cùm Censorius Cato, ut ex oraculo aliquo prodiderit, senilem iuuentam præmaturæ mortis esse signum.*

CAP.XXIV.^{346.} COGITA TOT ILLOS.] *Simile omnino solatum in Teletis Pythagorici fragmentis: Εἴ πειτα δὲ καὶ διποδηνοῦντος διποτῆς χρεῶν σερπεῖση, καὶ σερποδομόντου ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ὠρεσθεύοντος, καὶ ἵερεύοντος, καὶ ἀρρώστησαντος, καὶ ὠρεσθεύερου γενομένου. ἀλλ' εἰ δηλοῖ τὰς τούτοις δυσκολασίοις, τι τοῖς ψειρίδοις διπολεῖψεις;* Deinde verò nec fruillo possis peregrinante, aut pro patria militante, item in legationem misso, sacris prefecto, ægrotante, seniore & decrepito iam facto. Quod si super his quoque omnibus ægrecsis, quid tandem aniculis relinques? *Vtitur & nostra epist. LXIII. & tangit suprà in hac Consol. cap. XIX.*

^{347.} AVVM.] *Cremum.*

^{348.} VERECUNDIA.] *Quâ factum ut nihil ederet, nec ingenij sui in publico faceret copiam.*

sancitatem morum efficit, ut ³⁴⁹ puer admodum dignus sacerdotio videretur, maternâ A sine dubio suffragatione: sed ne mater quidem nisi pro bono candidato valueret. Harum in contemplatione virtutum ³⁵⁰ sic te gere, tamquam si nunc ille tibi magis vacet. Nunc nihil habet quo auocetur: numquam tibi solicitudini, numquam mærori erit. Quod vnum ex tam bono filio poteras dolere, doluisti: cetera exempta casibus, plena voluptatis sunt si modò vti filio scis, si modò quid in illo pretiosissimum fuerit, intelligis. Imago dumtaxat filij tui periit, & effigies non simillima: ipse quidem æternus, meliorisque nunc status est, despoliatus oneribus alienis, & sibi relictus. Hæc quæ vi-des ossa circumvoluta neruis, & obductam cutem, vultumque, & ministras manus, & cetera quibus inuoluti sumus, ³⁵¹ vincula animorum tenebræque sunt. Obruitur his animus, offuscatur, inficitur, arcetur à veris & suis, in falsa coniectus: omne illi cum hac carne graui certainen est, ne abstrahatur & sidat: nititur ³⁵² illò, vnde dimissus est: ibi illum æterna requies manet, è confusis crassisque pura & liquida visentem.

xxv. Proinde non est quòd ad sepulcrum filij tui curras. pessima eius, & ipsi molestissima istic iacent, ossa cineresque: non magis illius partes, quam vestes, aliaque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus excessit: paullumque supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia situmque omnis mortalis æui excutit, deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas, excipitq. illum ³⁵³ cœ-tus sacer, Scipiones, Catonesque, vtique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi. Parens tuus, Marcia, illic nepotem suum, quamquam illic omnibus omne cognatum est, applicat sibi, nouâ luce gaudentem, & vicinorum siderum meatus docet: nec ex conjecturis, sed omnium ex vero peritus, in ³⁵⁴ arcana naturæ libens ducit. Utque ignotarium vrbium monstrator, hospiti gratis est: ita sciscitanti cælestium caussas, domesticus interpres. In profunda terrarum ³⁵⁵ permettere aciem iuuat: delestat enim ex alto relicta respicere. Sic itaque, Marcia, te gere, tamquam sub oculis patris filiique posita, non illorum quos noueras, sed tanto excellentiorum, & in summo locatorum: erubescere quicquam humile aut vulgare, & mutatos in melius tuos flere. In æterna rerum per vasta & C libera spatha dimisso, non illos interfusa maria discludunt, nec altitudo montium, aut imæ valles, aut incerta vada Syrtium. ³⁵⁶ tramites omnia plani, & ex facili mobiles, & **xxvi.** expediti, & inuicem peruij sunt, intermixtiique sideribus. Puta itaque ex illâ arce cælesti patrem tuum, Marcia, cui tantum apud te auctoritatis erat, quantum tibi apud filium tuum, non illo ingenio, quo ciuilia bella defleuit, quo ³⁵⁷ proscriptentes in æternum

^{349.} PVER ADMODVM.] *A ritu veteri, quo & adolescentes præcipuis sacerdotiis ornati. Liuius xxxiii. Q. Fabius Maximus Augur mortuus est, admodum adolescentis. Libro xlii. In Fuluij locum Pontificis, Cn. Domitius, opidò adolescentis, sacerdos leitus. Ostendit tamen minus crebro factum, libro xxix. Augur creatus Ti. Sempronius Gracchus admodum adolescentis, quod tunc pertarum in mandandis sacerdotiis erat. Sed ea notâ indicat, percrebrum suo ævo fuisse. quod & Tacitus: Nobiles adolescentulos auitis ac paternis sacerdotiis recoluit.*

^{350.} SIC TE GERE.] *Libri damnant, qui filium gere, aut geri, consensu. Scribendum: filio iungere. Hac meditatione, inquit, adesto & iunge te filio, qui nunc liber tibi vacat. Hac paullò post dicit, vti filio.*

^{351.} VINCLIA ANIMORVM.] *Inter alios Themistius pulchrè: Corpus Græci δέμας dicunt, tanquam in eo anima δέδεμόν, hoc est illigata sit, præter suam naturam. Nihil enim vi retinetur in eo, vbi esse natum est, aut vinciri debet. ideoque & vocabulo à Vi deducto Vitam nominarunt, ζωή τὸν τὸν ζῶν. Plura addit, dignissima lectu, in Stobæi Serm. cxix. Vide & Macrobius i. in Somn. Scip. cap. x.*

^{352.} ILLÒ, VNDE.] *In celum.*

CAP. XXV. ^{353.} COETVS SACER.] *Nam ibi scilicet heroum meliorumq. animarum sedes. Lunanus:*

Quodque patet terras inter lunæq; meatus, Semidei manes habitant. quos ignea virtus Innocuos vitâ, patientes ætheris imi Fecit, & æternos animam collegit in orbes. Dogma à Pythagorâ ortum, afferente: Mercurium ταμίαν εἶαι τῷ ψυχῶν, quæstorem & ductorem D esse animarum. ex iis puras ducere ad superaloca; impuras minimè, neque iis, neque inter se, misceri, sed vinculis à Furiis adstringi. Esse & ipsum Aërem animarum plenum, atque has existimari Heroas & Dæmonas. Nos pleniū Physiolog. iii. Dissert. xiiii.

^{354.} ARCANÀ NATVRÆ.] *Vide Consol. ad Polib. cap. LXXVII.*

^{355.} PERMITTERE.] *Longè & liberè mittere.*

^{356.} TRAMITES OMNIA.] *Legam omnium, nempe animarum: quas vult liberè in æthere ferri, & quaquauersus commeare. Meo tamen libro tramites, abest.*

CAP. XXVI. ^{357.} PROSCRIBENTES.] *Triumuiros.*

^{358.} IPSE

A num³⁵⁸ ipse proscriptis, sed tanto clariore, quanto est ipse sublimior, dicere: *Cur te filia tam longa tenet ægritudo? Cur in tantâ veri ignorantia versaris, ut inique actum indices cum filio tuo, quod³⁵⁹ in tedium versus vita, ipse ad maiores se recepit suos? Nescis quantis fortuna procellis disturbet omnia? quam nullis benignam facile se præstiterit, nisi qui minimum cum illâ contraxerant? Regesne tibi nominem felicissimos futuros, si maturius illos mors instantibus subtraxisset malis? An Romanos duces, quorum nihil magnitudini deerit, si aliquid³⁶⁰ ætati detraheris? an nobilissimos viros clarissimosque ad iustum militaris gladij compositâ ceruice formatos?* Respice³⁶¹ patrem atque³⁶² avum tuum. Ille in alieni percussoris venit arbitrium. Ego nihil in me cuiquam permisi, & cibo prohibitus ostendi, quam³⁶³ magno animo scripsisse. *Cur in domo nostra diutissimè lugetur, qui felicissimè moritur? Coimus in unum omnes, videmusque vos altâ nocte circumdari. Nil apud vos, ut putatis, optabile, nil excelsum, nil splendidum: sed humilia cuncta, & grauia, & anxia, & quotam partem luminis nostri cernentia? Quid dicam, nulla hic arma mutuis furere concursibus, nec classes classibus frangi, nec parricidia³⁶⁴ aut fangi, aut cogitari, nec fora litibus strepere³⁶⁵ dies perpetuos: nihil in obscuro, detectas mentes, & aperta præcordia, & in publico medioque vitam, & omnis aui prospectum,³⁶⁶ euentumque? Inuabat unius saculi me fata componere, in parte ultimâ mundi, & inter paucissimos gesta: tot secula, tot ætatum contextum & seriem, quicquid annorum est, licet visere, licet surrecta, licet ruitura regna prospicere, & magnarum urbium lapsus, & maris nouos cursus. Nam si potest tibi solatio esse*³⁶⁷ desiderij tui commune fatum, nihil quo stat loco stabit. omnia sternet, abducetque secum vetustas: nec hominibus solum (quota enim ista fortuitæ potentiae portio est?) sed locis, sed regionibus, sed mundi partiibus ludet: tot supprimet montes, & alibi rupes in altum nouas exprimet: maria sorbebit, flumina auertet: & commercio gentium rupto, societatem generis humani cœtusque dissoluet. Alibi³⁶⁸ hiatus vastis subducet urbes, tremoribus quatiet, & ex infimo pestilentes hali-tus mittet, &³⁶⁹ inundationibus, quicquid habitatur, obducet: nec abitque omne animal orbe submerso, & ignibus vastis torrebit incendetque mortalia. Et cum tempus aduenerit, quo se mundus renouaturus extinguat, viribus ista se suis cedent, & sidera sideribus incurrit, & omni flagran-

B te materia, uno igne, quicquid nunc³⁷⁰ ex disposito lucet, ardebit.³⁷¹ Nos quoque felices animæ, & æterna sortitæ, cum Deo visum erit iterum ista moliri, labentibus cunctis, & ipsi parua ruina ingentis accessio, in antiqua elementa vertemur. Felicem filium tuū, Marcia, qui ista iam nouit.

358. IPSE PROSCRIPTIS.] In tabulis Aenii exposuit, fama an infamie posteriorum.

359. IN TÆDIVM.] Atqui nullum tedium, nec tale ante a tetigit. Meo libro hec omnia absunt, scribitq;: quod ipse ad maiores. quomodo & in quibusdam Pinciani. Nec valde reuocem: nisi quod alij tam manuscripti vindicant, produntq;: quod in te domus status in te ipse ad maiores. Si germana, scribam: quod sine tædio, satur vita, ipse ad: proximè sane ad chirographos.

360. ÆTATI DETRAX.] Si citius mortui. ut Scipio prior, Marius, Pompeius.

D 361. PATREM.] Me Cremutum.

362. AVVM.] Quem paternum, an maternum? Suspicor autem ciuili bello, aut proscriptione periisse, ex eo quod necit.

363. MAGNO ANIMO.] Erasmus edidit: quam magno me iuuat animo scripsisse, & consentiunt plerique scripti. Meus, quam magno me quam iuuaci animo. Ex quibus fecerim: quam magno, neque viuaci, animo. Ostendi, inquit, alto animo, nec vitæ cupidio, me scripsisse. Nam Viuacem, hic ita interpreter. Si quis citiam maler, legit: quam magno mea, quam viuaci animo: aduersa planè mente. id esset, quam vegeto & vigente animo.

364. AVT FINGI.] Parari, strui.

365. DIES PERP.] Fortasse, strepere, die perpetuo, nihil.

366. EVENTVM Q VE.] Alij, venientiumque meus, venientiaque. sed aut vulgatum verum est, aut euentaque.

367. DESIDERII TVI.] Sic legendum, è melioribus libris. Sententia: si hoc te solari potest, quod sicut tu filium desideras; ita alijs talia aut alia.

368. HIATIBVS.] Mei, montibus. an non montibus, ut ad terræ motionem spectet?

369. INVNDATIONIBVS.] Hec è physiologi Stoicâ: qui aquis, & ignibus denique mundum perdunt: sed renouandum & suscitandum.

370. EX DISPOSITO.] Partibus, & ordine.

371. NOS Q VOQ VE.] Ex hac clausula vides animarum immortalitatem destrui, & longevas ab eo, sed non ἀφθάρτες, statui. Stoici variabant. & quidam, sapientum dumtaxat animas perennare: alijs, ut Cleanthes, οὐσίας τοιδιαὶ φύει μέχεται εἰς τούπωσεως: quod interpres reddidit, omnes perdure, donec calore destituantur. Valde contra mentem viri: qui dictum, quod hic Seneca, voluit, omnes manere usque ad mundi conflagrationem. Nos ista ubertim in Physiologîa.